

Názory rodičů na školní připravenost dětí před vstupem do základní školy

Ljuba Řezníčková

Bakalářská práce
2024

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Ljuba Řezníčková
Osobní číslo: H210057
Studijní program: B0112P300001 Učitelství pro mateřské školy
Forma studia: Kombinovaná
Téma práce: Názory rodičů na školní připravenost dětí před vstupem do základní školy

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury týkající se přechodu dítěte z mateřské do základní školy.
Vymezení teoretických východisek zaměřených na školní připravenost dětí předškolního věku.
Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.
Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření pro rodiče dětí předškolního věku.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- Dačevová, R., & Němec, J. (2022). Co očekávají rodiče od školy a jak ji vybírají? *Pedagogická orientace*, 32(1), 57–80. <https://journals.muni.cz/pedor/article/view/30993/26348>
- Gregora, M., & Mertin, V. (2020). *Jdeme mezi děti. Co nás čeká v předškolním a školním kolektivu*. Grada.
- Guzal, N. (2022). Pedagogical – Psychological Aspects of the Formation of Social Consciousness in Preschool Children. *Yosh Tadqiqotchi Jurnal*, 1(5), 40–46. <https://zndsun.uz/index.php/yt/article/view/375/641>
- Otevřelová, H. (2016). *Školní zralost a připravenost*. Portál.
- Šulová, L. et al. (2014). *Význam domácí přípravy pro začínajícího školáka*. Wolters Kluwer.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Barbora Petrů Puhrová, Ph.D.**
Ústav školní pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce: **11. ledna 2024**

Termín odevzdání bakalářské práce: **26. dubna 2024**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. PhDr. Mgr. Marcela Janíková, Ph.D.
ředitelka ústavu

Ve Zlíně dne 11. ledna 2024

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem citoval(a). V případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor.

Ve Zlíně 15.4.2024

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevydávalečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledek obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být těž nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlédnutí veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě

pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výtisky, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezahnuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užívá-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odprávně-li autor takového díla udělil svolení bez věcného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výsledku jin dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložil, a to podle okolnosti až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k větší výšce dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Předkládaná práce popisuje názory rodičů na školní připravenost dětí před vstupem do základní školy. Byl zvolen výzkumný typ práce.

Teoretická část práce se věnuje předškolnímu vzdělávání dětí. Dále jsou představeny pojmy jako školní zralost, školní připravenost nebo také školní nepřipravenost dětí předškolního věku. Důležitou součástí předškolního vzdělávání jsou i sami rodiče dětí. Na úspěšné připravenosti dětí předškolního věku pro vstup do základní školy se významně podílejí.

Praktická část zkoumá názory rodičů na připravenost dětí pro vstup do základní školy. Byla použita metoda dotazníkového šetření. Byli osloveni rodiče dětí, které navštěvují poslední předškolní rok v mateřské škole.

Z vyhodnocených dotazníků vyplývají názory ohledně školní připravenosti dětí, spolupráce rodičů s učitelkami z mateřských škol a zájmu rodičů o celou problematiku tohoto vývojového stádia dětí předškolního věku. Data ukázala a potvrdila důležitost předškolní přípravy, kterou nelze zanedbávat, má-li dítě úspěšně a se zdravým sebevědomím vstoupit do základní školy.

Klíčová slova: školní zralost, školní připravenost, zápis do základní školy, úloha učitelek v přípravě dětí do ZŠ, úloha rodičů v přípravě dětí do ZŠ

ABSTRACT

The presented work describes parent's opinions on children's school readiness before entering elementary school. A research type of work was chosen. The theoretical part of the work focuses on preschool education of children. Concepts such as school maturity, school readiness or school unreadiness of preschool children are also introduced. Children's parents themselves are an important part of preschool education. They contribute significantly to the readiness of preschool children for entering elementary school. The practical part examines parent's opinions on children's readiness to enter elementary school. A questionnaire survey method was used. Parents of children attending the last year of preschool were approached. The evaluated questionnaires present opinions regarding children's school readiness, parent's cooperation with kindergarten teachers and parent's interest in the entire issue of this developmental stage of preschool children. The data showed and confirmed the

importance of pre-school preparation, which cannot be neglected if a child is to enter elementary school successfully and with healthy self-confidence.

Keywords: school maturity, school readiness, enrolment in elementary school, the role of teachers in preparing children for elementary school, the role of parents in preparing children for elementary school

Poděkování

Velmi děkuji paní PhDr. Barboře Petřů Puhrové, Ph.D., za odborné vedení a konzulce této bakalářské práce. Velmi si vážím podpory mé rodiny po celou dobu studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	11
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ JAKO PODPORA DÍTĚTE PRO PŘECHOD DO ZÁKLADNÍ ŠKOLY.....	13
1.1 TĚMATA KORESPONDUJÍCÍ S PŘÍPRAVOU DÍTĚTE NA PŘESTUP DO ŠKOLY	14
1.2 PROGRAMY PRO ROZVOJ DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	16
2 PŘIPRAVENOST DÍTĚTE PRO VSTUP DO ZÁKLADNÍ ŠKOLY	18
2.1 VÝVOJ DÍTĚTE PŘEDŠKOLNÍHO OBDOBÍ	18
2.2 ŠKOLNÍ ZRALOST.....	20
2.3 ŠKOLNÍ PŘIPRAVENOST.....	21
2.4 DESATERO PRO RODIČE DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU.....	23
2.5 ZÁPIS DO ZÁKLADNÍ ŠKOLY	24
2.6 NEPŘIPRAVENOST DÍTĚTE PRO VSTUP DO ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ	25
3 RODINA JAKO PŘEDPOKLAD DÍTĚTE PRO VSTUP DO ZÁKLADNÍ ŠKOLY	28
3.1 RODINA JAKO ZÁKLAD PRO ŽIVOT DÍTĚTE.....	28
3.2 SPOLUPRÁCE RODIČŮ S MATEŘSKOU ŠKOLOU	29
3.3 VLIV SOCIOEKONOMICKÉHO ZÁZEMÍ RODINY NA KOMUNIKACI A SPOLUPRÁCI S MATEŘSKOU ŠKOLOU	30
4 SHRUTÍ TEORETICKÉ ČÁSTI.....	33
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	34
5 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU	35
5.1 CÍLE VÝZKUMU A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	35
5.2 VÝZKUMNÁ METODA.....	36
5.3 SBĚR DAT.....	36
5.4 ZPRACOVÁNÍ ZÍSKANÝCH DAT	37
5.5 CHARAKTERISTIKA RESPONDENTŮ	37
6 ANALÝZA A INTERPRETACE DAT	44
7 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	57
8 ZÁVĚR VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	60
9 DOPORUČENÍ PRO PRAXI	63
ZÁVĚR	65
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	66
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	69

SEZNAM TABULEK	70
SEZNAM GRAFŮ.....	71
PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK.....	72

ÚVOD

Tato bakalářská práce se zabývá názory rodičů na připravenost dětí pro vstup do základní školy. Téma je orientováno na děti v posledním předškolním roce v mateřské škole a jejich přípravu na základní vzdělávání. Cílem práce je zjistit, jaké mají rodiče názory a očekávání v souvislosti s připraveností svých dětí pro vstup do základního vzdělávání.

Toto téma jsem se rozhodla zpracovat proto, že mám tři děti školního a předškolního věku a zajímaly mě názory ostatních rodičů na tuto problematiku. Také jsem ještě studentkou Univerzity Palackého v Olomouci na studijním programu Učitelství prvního stupně a speciální pedagogika, a proto jsem přesvědčená, že mi tato práce pomůže lépe propojit všechny znalosti a zlepšit tak můj celkový pohled na vzdělávání dětí obecně.

Bakalářská práce se věnuje dítěti předškolního věku, jeho zralosti a připravenosti pro vstup do základní školy a samotným zápisem do 1. třídy. Také se zabývá otázkou, jaké nároky na děti jsou kladeny při přestupu z mateřské do základní školy. V dnešní společnosti je tato tematika aktuální a důležitá. Odborníci poukazují na problematiku odkladů školní docházky, kdy určitá část dětí není připravena na vstup do základní školy a mají tak odklad školní docházky.

Práce je rozdělena do teoretické části, kde je vymezen základ pro druhou – praktickou část práce. Teoretická východiska se věnují úloze předškolního vzdělávání, připravenosti dítěte pro vstup do základního vzdělávání, a rodině jako předpokladu pro bezproblémový vstup dítěte na základní školu. V praktické části jsou představeny výsledky dotazníkového šetření, realizovaného mezi rodiči předškolních dětí. Tento dotazník byl vytvořen na základě výzkumných otázek a teoretické části a data z něj získaná jsou zpracována formou komentovaných grafů a tabulek. Na základě závěrů dotazníkového šetření jsou formulována doporučení pro praxi.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ JAKO PODPORA DÍTĚTE PRO PŘECHOD DO ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Kvalita předškolního vzdělávání je předmětem diskuze po celém světě. Velmi se zdůrazňuje, že již předškolní vzdělávání má vliv na pozdější ekonomické a sociální stránky daného dítěte. Výzkumy potvrdily, že kvalitní předškolní vzdělávání je prospěšné jak pro dítě, tak pro celou společnost v jeho pozdějším dobrém uplatnění v životě. V rámci celosvětového měřítka není jednoduché nastavit jednotné parametry, protože do vzdělávacího procesu se prolíná daná kultura, historie, náboženství a další parametry. Systém kurikulárních dokumentů je zakotven v legislativě dokumentem Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (MŠMT, 2021), který stanovuje minimální úroveň kvality vzdělávání. Tato pravidla dodržují všechny instituce, které jsou financovány státem. Na jejich dodržování potom dohlíží kontrolní orgány (Syslová, Borkovcová & Průcha, 2014).

Mateřská škola patří mezi základní vzdělávací instituce v České republice a podléhá školskému zákonu (Zákon č. 561/2004Sb, 2004). Tuto instituci navštěvují děti zpravidla ve věku 3 až 6 let. Většinu mateřských škol zřizuje obec. Dalšími zřizovateli jsou soukromé subjekty, církve nebo také firmy a univerzity. V dnešní době existuje i spousta mateřských škol alternativně zaměřených například na pedagogiku Montessori, waldorfské vzdělávání, program Začít spolu a další. Děti s mentálním nebo jiným postižením mohou navštěvovat speciální mateřské školy nebo jsou integrovány do běžných tříd mateřských škol (Syslová, Borkovcová & Průcha, 2014).

Úlohou mateřské školy je připravit dítě k plynulému přestupu do základní školy. K této přípravě patří formální, neformální a informální vzdělávání. Formální vzdělávání je v České republice stanoveno Rámcovým vzdělávacím programem, kde jsou jasně dány cíle, které by měly být naplněny. Jde o závazný dokument, kterým se řídí všechny mateřské školy u nás. Neformální vzdělávání je mimoškolní vzdělávání, jež probíhá převážně v kroužcích, kterými mohou být učení cizích jazyků nebo sportovní aktivity. Informální vzdělávání „probíhá nahodile, nezáměrně, přitom ale často, aniž by si jednotlivec uvědomoval, že se učí.“ (Průcha et al, 2016, s. 45).

Vzdělávání v mateřské škole hraje důležitou roli v rozvoji dítěte. Aktuálním tématem je zvyšování kvality a dostupnosti předškolního vzdělávání. To s sebou nese otázky dostatečné kapacity míst pro děti předškolního věku. Potřebnou dostupnost také doplňují dětské

skupiny, které mohou být vnímány jako alternativa k mateřským školám. S tímto tématem také souvisí dlouho debatované téma o potřebě vysokoškolsky vzdělaných učitelů. K naplnění tohoto požadavku v současné době zatím ale nedošlo. Všechny tyto návrhy mají zkvalitnit pobyt dětí v mateřské škole a efektivně je připravit na vstup do základní školy. Dalšími cestami, kterými by se zkvalitnilo vzdělávání dětí, je snížení nerovností ve vzdělávání a zlepšování pedagogických dovedností učitelů (Splavcová, 2019).

Podle školského zákona (Zákon č. 561/2004Sb, 2004) je od roku 2017 pro občany České republiky ve věku 5 až 6 let povinný poslední rok předškolního vzdělávání. Toto vzdělávání se ze strany rodičů není zpoplatněno (ani v případě odkladu školní docházky). Tato povinná docházka dětí se týká všech mateřských škol v České republice. Pro tento případ má dítě předškolního věku garantované místo ve své spádové mateřské škole a vstupuje do ní zápisem, stejně jako děti mladší. Mateřská škola musí upřednostnit přijetí pětiletého dítěte před mladším. Jelikož je ve školském zákoně zakotveno to, že je povinné předškolní vzdělávání, a ne povinná školní docházka, je možné, aby se dítě vzdělávalo v posledním předškolním roce jinou formou, jako jsou například individuální vzdělávání, vzdělávání v přípravných třídách základních škol a také v zahraničních školách, které jsou na území České republiky (Bednářová et al., 2017). Takové možnosti dávají rodičům určitou volnost při výběru typu vzdělávání pro jejich děti.

1.1 Témata korespondující s přípravou dítěte na přestup do školy

Samotný přestup z mateřské školy je dán zápisem do základní školy. U dítěte se v rámci zápisu posuzuje zralost a připravenost. Konkrétní kroky zápisu si volí daná škola, která má v pojetí tohoto pro děti významného kroku volnou ruku. Tradičnímu postupu a průběhu se budeme věnovat v následujících kapitolách. Pokud není dítě dostatečně připraveno na vstup do školy, mohou rodiče zvolit odklad školní docházky, který je potřeba doložit potřebnými podklady. Tématika odkladů vstupu do základní školy je v České republice relativně častým a pro veřejnost i známým pojmem. Problematice odkladu školní docházky se věnuje jedna z následujících kapitol této práce.

Thorová (2015, s. 381) uvádí, že mezník konce předškolního věku dítěte není přesně specifikován věkem, ale právě nástupem do základního vzdělávání. „V tomto období dochází ke zpomalení a harmonizaci vývoje, individuální osobnost dítěte se stává zřetelnější“. Je důležité vnímat dítě celostně v kontextu jeho zrání. „Například nepřiměřená/nedostatečná výživa, nedostatečný spánek ovlivní rozvoj mozku a ten se zpětně

promítne do snížené kognitivní kapacity dítěte i horších vzdělávacích výsledků.“ (Gregora & Mertin, 2020, s. 128). Je důležité, aby dítě vstupovalo do základní školy zralé a dobře připravené, aby neztratilo sebedůvěru v sebe sama nebo aby nedošlo k regresi ve vývoji. Dítě by mělo vstupovat do základního vzdělávání jako vyžralé po vývojové stránce a zároveň vhodně ovlivněné prostředím, ve kterém vyrůstá. Do povědomí se proto vepsal pojem školní připravenost, který obsahuje všechno to, co má dítě zvládnout, když vstupuje do základní školy. S tím souvisí i další pojem školní zralost (Dandová et al., 2018). Oběma termínům se věnuje další část této práce. Pro posouzení zralosti dítěte je důležité znát i jeho rodinné zázemí. Je důležité pochopit situaci, ve které se dítě nachází – málo vzdělaná rodina na pokraji chudoby se špatným zdravím bude řešit jiné situace a problémy než rodina sociokulturně zaopatřená. To vše je reflektováno na dítěti – na jeho chování, na tom, čeho chce dosáhnout a jak se projevuje (Gregora & Mertin, 2020).

Šulová (2014) uvádí, že věk dítěte mezi pátým a sedmým rokem je velký milník. Nejen že dítě zažívá přechod z mateřské do základní školy, ale také prochází velkými změnami ve vývoji, na čemž se shodují i pediatři. Děti v tom věku začínají být více odolné vůči infekčním nemocem, probíhá osifikace kostí a mění se i tvar postavy dítěte. Velmi významnou roli hraje kognitivní zrání dítěte, mezi něž patří paměť, vnímání, učení, představivost a řeč. Franclová (2013) uvádí, že zahájení školní docházky je pro celou rodinu velký a zlomový okamžik. Je to vstup do nové životní etapy. Základní škola dítěti otevře obzory, o kterých nemělo v mateřské škole ještě ani tušení, což urychlí to, jakým způsobem začne o nových věcech přemýšlet. V předškolním věku měla největší podíl na rozvoji dítěte hra. Vstupem do školy se klade důraz na kázeň a povinnosti. S touto skutečností se děti musejí vyrovnat. Změna je to velká pro všechny aktéry. Do značné míry může školní prostředí prospět hlavně dětem z nefunkčních rodin, které do školy vstupují s určitou mírou frustrace. Školní prostředí ji tak může částečně nebo i významně kompenzovat. Dítě vstupuje do základní školy a stává se z něj žák s určitými povinnostmi. Během prvního roku projde značnou změnou, kdy na konci prvního školního roku umí číst, psát a počítat.

Mezi vzdělávání můžeme zařadit jak formální, neformální, tak i informální vzdělávání. Mezi formální vzdělávání patří zpravidla vzdělávací instituce, které mají jasně definovány cíle a obsah vzdělávání, a toto vše je zakotveno v legislativě. V tomto případě se jedná o školský zákon, který upravuje předškolní vzdělávání. Neformální vzdělávání je také organizované a systematické vzdělávání dětí, ale již mimo vzdělávací instituce – může se jednat o zájmové kroužky, nadace a podobně. Informální vzdělávání je v dnešní době vnímáno jako

celoživotní vzdělávání a každodenní zkušenosti, kdy jsme ovlivňováni jak prostředím, kde žijeme, tak lidmi, kterými jsme obklopeni (Šmelová, Berčíková in Šmelová et al., 2016). Takovéto vzdělávání má vliv i na socializaci osobnosti dítěte, kdy je zapotřebí, aby se dítě naučilo žít ve společnosti, tzn. „respektování sdílených hodnot a norem, v optimálním případě jejich vnitřní přijetí – interiorizace.“ (Franclová, 2013, s. 17). Předškolní věk je důležitý pro rozvoj dítěte po všech stránkách. Dítě je v tomto věku přímo otevřeno novým zkušenostem a informacím, je zvědavé a má touhu objevovat. I proto je kladen tak velký důraz na vzdělávání dětí před nástupem do základní školy.

1.2 Programy pro rozvoj dětí předškolního věku

V předškolním roce dítěte je důležitá komunikace mezi učitelem a rodičem. Rodiče by se měli aktivně zajímat o jednotlivé postupy dítěte v jeho vývoji a společně s učitelkou rozvíjet jeho osobnost i v rámci domácí přípravy. Je potřeba k dítěti přistupovat individuálně a také přijímat jeho nedostatky. Vývoj dítěte je nerovnoměrný, a tak se může často stát, že v jedné oblasti je napřed a ve druhé pozadu. I na to bychom měli brát zřetel. Zároveň bychom ale nápravu daných oblastí neměli zanedbávat. Jedná se například o řeč, výslovnost nebo různé sociální dovednosti. „Dítě nás vede a my mu připravujeme rozvíjející vzdělávací možnosti, které jsou v mírném předstihu, ale dávají mu možnost zvládnout je a zažívat úspěch, jenž je nejdůležitější motivací pro ochotu vzdělávat se.“ (Kořátková, 2014, s. 137).

Otevřelová (2016) uvádí, že školní připravenosti se mohou rodiče s dětmi věnovat i doma. Například s použitím vhodných pracovních sešitů, jejichž úkoly s dětmi postupně vypracovávají. Práce s dětmi v mateřské škole je systematická a je vhodné, aby na ni rodiče doma s dětmi navazovali. Tyto doporučené pracovní sešity jsou ucelené a často obsahují i návod, jak s dětmi při cvičení postupovat. Tímto způsobem dostávají rodiče určitou zpětnou vazbu a vědí, že s dětmi pracují správně, jelikož mohou vidět určité výsledky. Taková cvičení by měla ideálně probíhat minimálně po dobu deseti týdnů s intenzitou jedenkrát týdně. Jucovičová & Žáčková (2014) ve své publikaci sepsaly programy, které se používají u dětí předškolního věku.

- **Metoda dobrého startu**

Neboli metoda Bon départ pochází z Francie a zaměřuje se na stimulaci a rehabilitaci. Je určena dětem od pěti let. Metoda je založena na lidových písních, které obsahují pohybová, řečová a grafomotorická cvičení. Tato metoda je vhodná pro děti s odkladem školní docházky, vadami řeči, specifickými poruchami učení nebo pro děti z minoritních skupin.

- **KUPREV**

Jedná se individuální metodu pro děti od čtyř do osmi let, která je vhodná pro děti předškolního věku, zvláště pro děti s odkladem školní docházky. Jedná se o domácí přípravu dítěte s rodičem pod dohledem odborníka. Zlepšuje komunikaci mezi dítětem a rodičem, dítě se lépe adaptuje na vstup do základní školy.

- **KUMOT**

Tato metoda je určena dětem od pěti let. Opět se jedná o metodu, které se věnuje dítě s rodičem. Psycholog nebo speciální pedagog dává rodičům doporučení, jak s dítětem dál pokračovat a informuje je o tom, jaké udělalo pokroky. Metoda se zaměřuje na uvolnění dítěte, zlepšení komunikace a hrubé motoriky.

- **MAXÍK**

Tato metoda je určité dětem před nástupem do základní školy nebo dětem s odkladem školní docházky. Jedná se o stimulační cvičení a důležitou roli v něm hrají rodiče, kteří dítě vedou.

- **HYPO**

Neboli hyperaktivita a pozornost – je určena pro děti nezralé pro vstup do základní školy, případně pro děti hyperaktivní, nebo naopak pomalé, úzkostné. Dítě má možnost zažít úspěch, je vedeno k cílevědomosti a snaze dokončit započatou práci.

- **Metoda instrumentálního obohacení R. Feuersteina**

Pomáhá dětem s rozvojem jejich osobnosti, pracuje s impulzivitou dítěte nebo strachem z chyby. Jedná se o metodu, která je zpracovaná do metodických listů a pomáhá učit děti vnímat svět v souvislostech.

Rodičům, podle jejichž názoru nejsou děti připraveny na vstup do základní školy, mohou tyto programy pomoci. Jedná se o propracovanou přípravu dětí s odborníkem za přítomnosti rodičů, kterou mohou využít všechny rodiny.

2 PŘIPRAVENOST DÍTĚTE PRO VSTUP DO ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Období předškolního věku je charakteristické pro děti ve věku od 3 do 6 (7) let. V dnešní době je možné, aby dítě navštěvovalo mateřskou školu už od dvou let, a proto je potřeba mít vhodné podmínky pro rozvoj jeho osobnosti. Stejně tak je čím dál více běžné, že děti navštěvují mateřskou školu až do sedmého roku, protože mají odklad školní docházky. Nejčastější věk dětí navštěvující mateřskou školu je však stále 3 až 6 let.

2.1 Vývoj dítěte předškolního období

Dětem v tomto věku dozrává mozek v oblasti temporální, což dává dítěti velké možnosti rozvoje v jazykových dovednostech (Houdé in Vágnerová, 2021). S vývojem centrálního nervového systému také souvisí větší pozornost a lepší paměť dětí během různých aktivit (Vágnerová, 2021). Podle Piageta (in Vágnerová, 2021) je to období intuitivního myšlení. Podle tohoto autora prochází dětská mysl různými stadii vývoje, přičemž intuitivní myšlení je typické pro období konkrétních operací (většinou mezi 4 a 7 lety). V této fázi děti začínají projevovat základní logické schopnosti, ale často se spoléhají spíše na intuici a vnímání než na systematické myšlení.

Thorová (2015, s. 381) ve své publikaci uvádí, že dítě předškolního věku ovládá běžné aktivity jako například běh, mluvu, jízdu na tříkolce. Dítě si uvědomuje svou vlastní osobnost a podle toho se i chová. Dítě „funguje do určité míry samostatně, dokáže si obléct základní oblečení, najíst se a provádět základní hygienické úkony“. Dále si zdokonaluje motorické a lokomoční dovednosti. Je to ideální období pro seznámení dítěte se sportem (plavání, jízda na kole nebo bruslení), protože je schopné učít se nové pohyby.

Tento věk je podle Thorové (2015) také označován jako zlatý věk dětské hry a zlatý věk dětské kresby. Dítě je velmi žádostivé po dalším vědění. Děti v tomto období rády komunikují s dospělými a zapojují se do nejrůznějších aktivit. Dá se říct, že mají o všechno dění vyskytující se kolem nich velký zájem a chtějí se ho účastnit. Dítě získává také schopnost zobecňování, kdy např. pro jeden kousek kostky ze stavebnice vymyslí různé použití. Jeho představy o funkci dané kostky se rozrůstají. U kresby postavy si můžeme všimnout významného posunu v zobrazování. Dítě předškolního věku začíná s kresbou hlavonožce, kterému dominuje hlava a čtyři končetiny, přičemž jeho kresba se zlepšuje až po schopnost zobrazení postavy s trupem a lineárními končetinami. Dítě může zobrazovat postavu tak, jako by jednotlivé části těla nasedaly na trup a byly montované. Po pátém roce dítě začíná mít svůj osobitý styl a přidává do kresby krk postavy, dále kreslí

dvoudimenzionální končetiny. Piaget & Inhelderová (2014) zmiňují, že dítě v tomto věku kreslí statické postavy a až kolem sedmého roku života dokáže zachytit pohyby. Plevová & Pugnerová (2022) uvádí, že je možné podle kresby dokonce dítě definovat jako extroverta, který volí syté barvy, klade důraz na detail a může používat personifikaci nebo antropomorfismus, nebo jako introverta, který kreslí jemnými tahy, nezaměřuje se na detail a na tužku netlačí.

Mezi kognitivní funkce, které se v tomto věku progresivně rozvíjí, patří pozornost, paměť, myšlení, jazyk a řeč. Piaget & Inhelderová (2014, str. 75) uvádějí, že existují dva druhy paměti. Jednou z nich je paměť rozpoznávací. S tou se pojí předmět, který dotyčný již dříve viděl a rozpozná ho. Druhou je paměť vybavující, „která vyvolává vzpomínky na nepřítomný předmět: schopnost rozpoznat prsní bradavku při kojení, jestli ji dítě upustilo (a odlišit ji od okolního povrchu matčina těla). Vybavovací paměť se objevuje až později s rozvojem řeči.

U dětí předškolního věku dochází k velkému rozvoji paměti, který bychom měli podporovat. Ke stimulaci a zlepšení paměti u dětí jsou vhodné paměťové hry. Tyto hry dopomáhají k rychlejšímu zpracování informací a k jejímu uchování. Takové zapamatování určitých podnětů je u dětí toho věku stále ještě bezděčné a z jejich pohledu bez předchozího úmyslu (Vágnerová, 2021). Toto období je výjimečné tím, že je dítě připravené díky učení se z těchto jednotlivých podnětů rozvíjet získané dovednosti a kompetence a tím se dál osamostatňovat (Thorová, 2015).

Pozornost je u dětí předškolního věku krátkodobá a bezděčná. To se mění s nástupem do základního vzdělávání, kdy je po dítěti požadována delší soustředěnost a s tím související dovednost být během výuky pozorný a vybírat si jen to, co je pro dítě důležité (Bednářová et al. 2017). V tomto předškolním období se také objevuje svědomí. Dítě si je vědomo svých povinností. Díky tomuto může cítit v určitých situacích vinu. Svědomí dítěte je nejdříve naplněno negativními pocity, které vycházejí z nejrůznějších zákazů. „Tak je to ostatně i v nejstarších mravních kodexech – také v Mojžíšově Desateru silně převažují zákazy.“ (Říčan, 2014, s. 133). Dobré svědomí se nejčastěji začíná projevovat v období dospívání, kdy se dítě začíná osamostatňovat od rodičů. Právě rodiče mají velký vliv na svědomí dítěte, protože jsou to právě oni, kdo určuje, co je správné, co se může a co nemůže dělat (Říčan, 2014).

2.2 Školní zralost

Otevřelová (2016, s. 55) zmiňuje, že školní zralost se nedá nijak nacvičit nebo připravit. Zralost dítěte je dána vývojem centrální nervové soustavy, „čímž se snižuje emoční labilita, rozvíjí se soustředění.“. Jsou to schopnosti, které dítěti usnadňují vstup do základní školy. Tyto požadavky by měly být přiměřené vzhledem k věku dítěte, například by dítě mělo zvládat dodržovat pravidla a další povinnosti, které jsou ve škole nastaveny. Aby si dítě vytvořilo kladný vztah ke škole, musí v ní být úspěšné. A právě toto je dáno školní zralostí. O tomto pojmu se začíná mluvit až v sedmdesátých letech dvacátého století. S tímto zájmem postupně rostla míra odkladů školní docházky z cca 3 % až na 18 % (Hulík, Tesárková, 2010 in Thorová, 2015). Školní zralost dítěte také můžeme vnímat jako psychickou připravenost. Neoddělitelnou složkou pro hladký přechod z mateřské do základní školy je jemná motorika a určitá osobnostní příprava (Nazirova, 2022).

Důležitá je spolupráce mezi rodiči a mateřskou školou. Je běžné, že rodiče své dítě vidí v lepším světle, než jaká je skutečnost, a tak ani jejich posouzení zralosti dítěte nemusí být vždy objektivní. Také je běžné, že se dítě v rodině chová jinak než v prostředí mateřské školy. To je dáno jak jiným klimatem mateřské školy, dětským kolektivem, tak v neposlední řadě absencí rodičů na daném místě. Proto je pro budoucí úspěšnost dítěte při základním vzdělávání důležité posouzení osob nezainteresovaných v rodině. Spolupráce s rodiči může probíhat tak, že se učitel nebo učitelka s rodiči domlouvají na společných cílech při práci s dětmi, konkrétních postupech, společně se baví o otázkách nástupu dítěte do základní školy, případně o odkladu školní docházky (Dandová et al., 2018). Jednou z vhodných metod posouzení vývoje dítěte a jeho vstupu do základní školy je diagnostické portfolio, kterému se věnují ve své publikaci Otevřelová a Bednářová.

Otevřelová (2016) uvádí, že vhodným nástrojem, jak sledovat zralost dětí v předškolním věku, a zvláště pak v posledním povinném předškolním roku, je vést dítěti dokumentaci. Do této složky je dobré zařazovat nejen informace o dítěti, jako jsou například jeho výtvary nebo kresby v mateřské škole, ale také jeho konkrétní pokroky během roku. Také je vhodné registrovat, jakých pokroků si u něj učitel nebo učitelka všímá, v jakých oblastech stagnuje, co učitele nebo učitelku u dítěte zaujalo a co s dítětem bylo konkrétně procvičováno. Vedení takové dokumentace je vhodné jak z hlediska názornosti pro učitele a rodiče, tak i z toho důvodu, že jsou všechny informace seřazeny a doloženy na jednom místě. Přímou takové dokumenty Bednářová et al. (2017, s. 107) nazývají jako diagnostické portfolio, které „obsahuje diagnostické listy, vybrané produkty dětí (např. kresbu postavy) a údaje v ní slouží

učitelkám k diagnostickým účelům, popř. ke komunikaci s rodiči.“. Je vhodné, aby se s portfoliem naučily pracovat i děti, tedy aby si své materiály samy zakládaly a řadily třeba podle barevného rozlišení. To vede jak k větší samostatnosti dětí, tak k jejich zapojení se v kolektivu. O tom, jaký materiál bude do tohoto portfolia zařazen, rozhoduje učitel nebo učitelka, aby byla zachována důležitost dokumentu. Dobře vedené portfolio může pomoci jak se správnou diagnostikou dítěte, tak v otázkách jeho nástupu do základní školy. Mohou s ním také pracovat učitelky ze základní školy, které takto navazují na práci dítěte v mateřské škole.

Je důležité mít vždy na paměti, že každé dítě je originální a v danou chvíli se nachází v určité vývojové fázi. Proto ani stejný věk dětí nezaručuje, že všechny děti zvládnou dělat stejnou věc. Pro zvládnutí konkrétních dovedností může být klíčové delší časové rozpětí v rámci měsíců, kdy dítě postupně dozrává. Typickým ukazatelem u mladších dětí je chůze. Některé dítě začne chodit ve 13 měsících, jiné později. Přesto se stále jedná o fyziologický vývoj a není potřeba se znepokojovat. Proto je také důležité pracovat s dětmi systematicky, kontinuálně a v poklidném tempu hned od začátku školního roku. S dětmi je vhodné pracovat tak, abychom rozvíjeli jejich „percepci, motoriku, řeč, prostorovou orientaci apod.“ (Otevřelová, 2014, s. 57).

Pokud to situace vyžaduje, aktuální zralostí dítěte se také zabývá pedagogicko-psychologická poradna. Ta vychází ze všech dostupných informací od rodičů a od konkrétních učitelek dítěte. Dále staví na informacích uvedených v RVP PV a konkrétních fyzických dovednostech a vývojových předpokladech. Pokud je vývoj dítěte v souladu s jeho věkem, není pro zápis nebo vstup do základní školy posudek z pedagogicko-psychologické poradny potřeba (Dandová et al., 2018). V aktuálních odborných zdrojích je velmi podrobně popsáno, jak se dítě vyvíjí a jak ho mohou ovlivňovat a formovat vnější faktory. Znalost této problematiky může usnadňovat jak práci učitelky v mateřské škole, tak domácí přípravu dítěte v rodinném prostředí.

2.3 Školní připravenost

Velmi důležitou složkou tématu nástupu do základního vzdělávání je školní připravenost dětí. Na školní připravenost má vliv nejbližší okolí, ať už je to rodina nebo učitelka v mateřské škole. V praxi je často školní připravenost a školní zralost zaměňována (Kofátková, 2014). Otevřelová (2016) ve své knize píše, že školní připravenost je důležitá pro hladký vstup dětí do základní školy. Na školní připravenost má vliv výchova v rodině i

vliv vnějšího prostředí. Je důležité dívat se na dítě uceleným pohledem. Je potřebné všimnout si jeho projevů při hře, jeho schopností komunikovat i úrovně řeči. Nedílnou součástí připravenosti dítěte na školní docházku je i jeho samostatnost a sebeobsluha při běžných činnostech ve třídě.

Aby bylo dítě co nejlépe připravené, je nejdůležitější ho vždy dobře poznat, tedy zjistit jeho silné a slabé stránky, co mu jde a co ho naplňuje. Toto všechno je třeba sledovat a rozlišovat v jednotlivých oblastech, které rozvíjíme hned od začátku školního roku (Otevřelová, 2016). Připravenost dítěte ovlivňuje spousta faktorů, jako je například zdravotní stav, zralost řeči, lateralizace a v neposlední řadě podnětnost rodinného zázemí (Dandová, 2018).

V Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání jsou zakotveny konkrétní oblasti a kompetence, které by měly být rozvíjeny a dítě je mělo zvládat před nástupem do základní školy. Tyto kompetence jsou nazvány jako kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální a kompetence činnostní a občanské. Oblasti, které rozvíjíme, jsou zde nazvány: dítě a jeho tělo (rozvíjí biologické vzdělávací oblasti), dítě a jeho psychika (rozvíjí psychologické vzdělávací oblasti), dítě a ten druhý (rozvíjí interpersonální vzdělávací oblasti), dítě a společnost (rozvíjí sociálně-kulturní vzdělávací oblasti), dítě a svět (rozvíjí environmentální vzdělávací oblasti) (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy 2021).

Kdy tedy není potřeba odklad a dítě může k zápisu do základní školy? Na tuto otázku se rodiče předškolních dětí tážou velmi často. Pugnerová & Dušková (2019) na tuto otázku odpovídají následujícími aspekty:

- slovní zásoba dítěte je přiměřená a dítě si postupně rozšiřuje svou aktivní slovní zásobu;
- dítě dokáže porozumět většině slov, která jsou v jeho přítomnosti používána, a zároveň dítě mluví ve větách;
- dítě respektuje, pokud mluví někdo další – nechá ho domluvit a neskáče do řeči;
- dítě má zájem o to, co se děje v jeho blízkosti, doptává se a chce věcem porozumět;
- dítě dokáže rozpoznat základní geometrické tvary, třídí a porovnává různé předměty, rozlišuje pravou a levou stranu;
- dítě se dokáže soustředit na danou aktivitu 10-20 minut;
- dítě zvládá základní sebeobsluhu;

- dítě zvládá dodržovat základní pravidla, dokáže komunikovat s ostatními v kolektivu.

Školní připravenost je jedním z nejdůležitějších aspektů k přestupu dítěte do základního vzdělávání. Udává možnou míru úspěchu v adaptaci dítěte v prvním roce na základní škole. To ovlivňuje i další vzdělávání ve vyšších ročnících.

2.4 Desatero pro rodiče dětí předškolního věku

Školní připravenosti a vhodnému období pro přestup dítěte na základní školu se věnuje Desatero předškolního dítěte. Toto desatero je dostupné v online verzi na stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Je to přehledný návod pro rodiče dětí, aby měli představu o tom, co vše by dítě před nástupem do školy mělo ovládat (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy 2021). Položky, které jsou v desateru obsaženy jsou tyto (Dandová et al., 2018, s. 14-15):

1. *Praktická samostatnost (učit se být samostatným a spokojeným budoucím prvňáčkem).*
2. *Sociální informovanost (učit se žít společně v rodině, ve škole atd.).*
3. *Citová samostatnost (učit se jednat jako opravdový budoucí školák).*
4. *Sociální samostatnost (učit se žít společně podle stanovených pravidel).*
5. *Výslovnost, gramatická správnost řeči, slovní zásoba, bezproblémová komunikace (učit se být rovnocenným partnerem v komunikaci).*
6. *Laterálnost ruky, koordinace ruky a oka, držení tužky (učit se být zručným a šikovným školákem).*
7. *Diferencované vnímání – sluchová a zraková analýza a syntéza (učit se poznávat svět kolem sebe).*
8. *Logické a myšlenkové operace – porovnávání, třídění, řazení, číselné představy, řešení problémů (učit se poznávat a o věcech kolem sebe přemýšlet).*
9. *Záměrná pozornost, úmyslná paměť pro učení (učit se poznávat a chtít se učit).*
10. *Pracovní chování, soustředěná pracovní (učební) činnost, záměrné učení (učit se jednat jako žák, který rozlišuje hru, učení a práci)“.*

Takto informovaní rodiče mohou do vzdělávání svého dítěte snáze vkročit. Rodiče mají díky těmto informacím určitou představu, co by dítě mělo před nástupem do základní

školy během předškolního roku v mateřské škole rozvíjet a při nástupu do základní školy zvládat.

2.5 Zápis do základní školy

V dnešní době je možné dítě přihlásit k zápisu do více škol. O tom, do které školy půjde dítě k zápisu, rozhodují pouze rodiče. Pokud splní podmínky pro přijetí do jiné vybrané školy než spádové, nastoupí do té školy, kterou rodiče preferují (Otevřelová, 2016). Spádová škola má povinnost dítě přijmout. Spádová škola je taková škola, která odpovídá trvalému bydlišti dítěte v daném školním obvodu. O přijetí dítěte do základní školy rozhoduje ředitel školy. Zápis je určen pro děti, které do konce stávajícího roku dosáhnou věku šesti let (Jucovičová, Žáčková, 2014). V dnešní době probíhá zápis do první třídy v rozmezí 1.–30. dubna. Termín se na rozdíl od předešlých let posunul na pozdější datum, protože zápisy konané dříve vedly k většímu počtu odkladů kvůli zralosti dítěte (Bednářová et al., 2017). Rodiče vybírají převážně školu, která je vzdálenostně dostupná od místa bydliště, případně v pro ně přijatelné vzdálenosti. Často vybírají takovou školu, aby nenarušili přátelské vztahy svých dětí z mateřské školy a děti tak vstupovaly do základního vzdělávání s kamarády. Výhodou pro rodiče je, pokud mají se školou osobní zkušenost, případně ji sami v dětství navštěvovali (Dačevová & Němec, 2022).

Na samotný zápis přijde dítě v doprovodu rodičů, kteří přinesou své občanské průkazy a rodný list dítěte. Učitelka zadá dítěti úkoly na splnění. Organizace úkolů a požadavky na dítě se mohou ve školách lišit. Odlišnosti mohou být dány i typem školy. Úkoly může zadávat jedna učitelka pro jedno dítě, nebo dítě může plnit úkoly na stanovištích. U každého stanoviště tak může být jiná učitelka. Samotné znalosti, které by dítě mělo mít, je říct, jak se jmenuje, kolik má let, jestli má sourozence, jak se jmenují rodiče. Dítě může zazpívat píseň nebo recitovat báseň. Učitelky při zápisu prověří znalost základních geometrických tvarů a pojmů jako nahoře/dole, vlevo/vpravo a znalost barev, případně znalost číselné řady od jedné do deseti. Během plnění zadaných úkolů si učitelky všímají samostatnosti, komunikativnosti a pozornosti daných dětí. Nejedná se o zkoušku, a tak je důležité, aby dítě reagovalo spontánně a nemělo znalosti jen naučené a reagovalo na zadání od učitelky (Otevřelová, 2016). Pro dítě i celou rodinu je právě zápis velkou událostí a významným dnem.

2.6 Nepřipravenost dítěte pro vstup do základního vzdělávání

Zpravidla na začátku kalendářního roku probíhá setkání rodičů s učitelkami mateřské školy, kde společně probírají, jak se dítěti v MŠ vede. Během rozhovoru s rodiči se učitelky věnují tomu, jak se dítěti při aktivitách i běžném provozu v mateřské škole daří plnit stanovené cíle, a jakým směrem by bylo vhodné, aby se dítě dál rozvíjelo. Toto vše je směřováno tak, aby rodiče stihli navštívit pedagogicko-psychologickou poradnu ještě před zápisem dítěte do základní školy. Ať už dítě nastupuje v době zahájení povinné školní docházky, nebo je vstup do ZŠ odložen, mělo by se vždy postupovat v nejlepším zájmu dítěte (Dandová et al, 2018). Ohledně školní nepřipravenosti nám mohou napovědět také výtvarné práce dítěte. Pokud se zaměříme na určité charakteristické projevy vývoje kresby postavy, můžeme v nich najít nedostatky, které už například neodpovídají vývojovému stádium samotného dítěte (Thorová, 2015).

Bednářová et al. (2017, s. 14) říkají, že děti, které nemusejí být dostatečně připraveny na vstup do základní školy mohou pocházet z:

- rozdílného kulturního stavu rodiny a její sociální situace,
- nezralosti v pravém slova smyslu (...proces zrání je pouze zpomalen nebo dočasně zastaven...)
- nezpůsobilosti, která není pouze dočasná.

Samotné učitelky v mateřských školách vnímají otázku odkladu školní docházky jako velké a často nepříjemné téma. Vidí, že rodiče už odklad neberou jako žádné stigma, jak tomu bylo dříve. I proto v dnešní době pravděpodobně rostou počty odkladů. To je umocňováno tím, jak se mění postoje rodičů, strategie školního vzdělávání a více se zohledňují nastalé rozdíly u dětí předškolního věku. Více odkladů školní docházky může být pokračováním situací, kdy rodiče čím dál častěji přivádějí do mateřské školy tříleté děti, které ještě do nedávna nosily plenu, nebo které se ve čtyřech letech samostatně nenají lžící. I to se odráží v jejich dalším rozvoji (Majerčíková, 2017). Do prvního ročníku základní školy nenastupuje zpravidla kolem 18 % dětí, což tvoří skoro jednu pětinu z daného ročníku. Odklad školní docházky má více chlapců než dívek (Průcha et al., 2016).

V pozdějším nástupu do školy rodiče v dnešní době vidí i spoustu východ. Od tradiční, že dětem prodlouží dětství, také to, že starší dítě bude ve škole úspěšnější. Podle rodičů bude silnější, zdatnější, vyspělejší a tím pádem je větší pravděpodobnost, že se mu bude ve škole

dobře dařit. Ze studie Vlčkové (2017) ale vyplývá, že rodiče většinou dají na názor odborníka, ať už jde o názor učitelek mateřské školy, nebo přímo pedagogicko-psychologické poradny. Pokud se doporučení rozchází, rodiče mohou počkat do zápisu a doporučení základní školy. O finálním rozhodnutí, jestli dítěti odklad dát či ne, rozhoduje i jeho věk v době nástupu do školy. Rodiče si uvědomují, že například osmileté dítě (což zákon umožňuje) v první třídě může být i pro samotné dítě nepříjemnou situací. To se může objevit i v obavách rodičů dětí, které odklad školní docházky nemají. Vnímají jako méně vhodné, aby v první třídě byly děti téměř dva roky od sebe ve věku šesti a osmi let. Ze studie vyplývá, že se rodiče mohou bát, že starší děti budou o dost vyspělejší (Vlčková, 2017).

Pešová & Šamalík (2006) uvádějí, že pedagogicko-psychologická poradna je školské poradenské zařízení v České republice, které slouží rodičům a jejich dětem i v otázkách školní připravenosti a případně odkladu školní docházky v konkrétních případech. Tyto instituce jsou jak soukromé, tak i se spoluprací krátkodobou i dlouhodobou. V otázce odkladu školní docházky často mluvíme o spolupráci krátkodobé. Pedagogicko-psychologickou poradnu mohou kontaktovat buď rodiče, nebo učitelé, kteří mají souhlas rodičů (nebo zákonných zástupců) dětí. Knotová (2014) zmiňuje, že mezi další kompetence pedagogicko-psychologické poradny patří diagnostika poruch učení, chování nebo nápravy různých potíží.

Pracovníci pedagogicko-psychologické poradny mají odborné znalosti v oblastech této problematiky a také nabízejí nezaujatost. To může být příznivé pro rodiče dětí, kteří ví, že psychologové v PPP nemají předsudky nebo zkreslený pohled na jejich dítě z pozice učitelky v mateřské škole, která přijde s dítětem každodenně do kontaktu. Pedagogicko-psychologická poradna se tedy věnuje rodičům a jejich dětem, aby jim pomohla a poskytla nezávislý pohled na připravenost dítěte k vstupu do základní školy (Vágnerová, 2005). (Knotová, 2014) přidává, že pedagogicko-psychologická poradna nemůže poskytovat žádné informace třetí osobě. To znamená, že je nemůže poskytovat ani učitelé nebo ředitelé školy, kterou dítě navštěvuje, a dokonce ani lékaři. Sdělení výsledku je čistě na rozhodnutí rodičů, a tudíž se ředitel nebo učitel nemá možnost seznámit s obsahem daného doporučení bez svolení rodiče. Dandová (2017) uvádí, že další školským poradenským zařízením jsou služby speciálně pedagogických center, která jsou specializována podle typu postižení dítěte. Tato centra jsou si rovnocenná a rodiče mají opět svobodnou vůli, které pracoviště navštíví. Nezralé a nepřípravené dítě v základní škole může mít problémy, které se mohou s přibývajícím věkem stupňovat. Dítě může být frustrováno a jeho školní docházka může být

tímto faktem významně negativně ovlivněna. Pokud se nepřipravené dítě správně diagnostikuje a bude mít odklad školní docházky, může to na něj mít mnohem vhodnější dopad, než se může z počátku zdát. Jsou případy, kdy dítě ve třídě významně zaostává za ostatními a musí se vrátit zpět do mateřské školy, nebo v dalším případě, kdy musí opakovat ročník z důvodu propadnutí v ročnících vyšších. Z tohoto pohledu je příznivější, aby takové dítě dostalo odklad školní docházky a celkově v mateřské škole ještě dozrálo (Pugnerová & Dušková, 2019). Rodiče naopak vnímají velmi výrazně fakt, že když jejich dítě nastoupí do základní školy o rok později, bude mít větší příležitost na úspěch a bude patřit mezi nejlepší ve třídě (Majerčíková, 2017)

Otevřelová (2016, s. 34) upozorňuje, že pokud bude mít dítě odklad školní docházky, i přesto musejí zákonní zástupci přihlásit dítě k nástupu do povinné školní docházky. K zápisu se s dítětem dostaví a na místě zažádají o odklad. „Kromě písemné žádosti budou potřebovat další dvě doporučení k odkladu nástupu do školy: od příslušného školského poradenského zařízení a odborného lékaře nebo klinického psychologa.“. Odklad školní docházky je velmi diskutovaným tématem v naší společnosti. Je důležité posoudit všechny aspekty, které ovlivňují nepřipravenost dítěte pro vstup do základní školy. V určitých situacích se zvažuje prospěšnost a neprospěšnost odkladu. Existují totiž situace, ve kterých je pro dítě vhodnější, aby do školy nenastoupilo, a mělo tím pádem dostatek času na dozrání a snazší vstup do základního vzdělávání.

3 RODINA JAKO PŘEDPOKLAD DÍTĚTE PRO VSTUP DO ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Základní a nejdůležitější sociální skupinou pro dítě je rodina. Každá rodina má nastavena určitá pravidla a role, kterými se řídí. Rodina má k dítěti závazky nejen v ohledu výchovy a vzdělání, ale také péči o jeho zdraví a citové potřeby. Rodina, která má zdravý přístup k dítěti, mu nastavuje určitá pravidla chování a zásad v průběhu jeho života. Vztahy v rodině a také přístup rodičů k výchově se odrážejí na osobnosti dítěte. Podle Heluse (2015) probíhá v rodině primární socializace a tím se utváří vztahy jak k sobě, tak i druhým lidem.

3.1 Rodina jako základ pro život dítěte

Rodina by měla plnit čtyři základní funkce: biologicko-erotickou (zajištění reprodukce, zajištění vhodných podmínek v životě celé rodiny), ekonomicko-zabezpečovací (zajištění dostatečného ekonomického i materiálního zázemí pro celou rodinu – je dáno zapojením dospělým členům rodiny v pracovním procesu), emocionální (vytváření bezpečného a pohodového prostředí naplněného láskou, čímž jsou vytvářeny silné citové vazby, a výchovnou (dlouhodobé a cílevědomé působení na dítě členy rodiny). „Emocionalita představuje nejdůležitější faktor soudržnosti rodiny“ (Šmelová, Berčíková in Šmelová et al., 2016, s. 92). Helus (2007) upozorňuje, že na dítě má velký vliv, v jak členěné rodině žije. Děti se v dnešní době často musejí vypořádat s různě složenou rodinou, kdy v rodině žijí například matka s dítětem a jejím novým manželem; kdy dítě vyrůstá s nevlastním nebo polonevlastním sourozencem, který se novému páru narodil. Na tyto skutečnosti by měly myslet nejen rodiče, ale i pedagogové, protože toto vše se promítá do aktuální situace, vnímání dítěte a jeho projevů.

Řezáč (1998) uvádí, že pro dítě je rodina trvalá a intimní zóna s danými pravidly a rozdělenými rolami. Ve všech rodinách se objevuje interakce mezi všemi zúčastněnými. Helus (2015) uvádí, že dnešní rodina je nejčastěji dvougenerační, což jsou rodiče a jejich děti. Dříve rodiny společně žily ve více generacích a byl to velmi specifický vztah, kdy značný vliv na výchovu měli i prarodiče a poskytovali tak dítěti další, jiný pohled na svět. Dítě je ovlivněno i sourozenci, pokud se v rodině nacházejí. Rodiče se o své dítě mají starat po všech stránkách – poskytnout mu bezpečný a láskyplný prostor, ve kterém se může plnohodnotně vyvíjet. Dospělí by měli pamatovat na to, že se pro dítě stávají v mnohém vzory a podle toho mají v určitých situacích jednat a dítě zastupovat. Gregora & Mertin (2020) zmiňují, že rodiče dětí často využívají výchovný styl, který znají ze svého dětství.

Tento styl je potom přizpůsobován situaci ve společnosti a také partnerovi, se kterým je dítě vychováno, a v neposlední řadě dítěti a jeho individuálním potřebám. Toto přizpůsobování se partnerům se často děje bez vědomí daných aktérů. Je ale patrné, že partneři na výchově participují a tím se do značné míry ovlivňují navzájem.

Hlavním úkolem rodiny je výchova a vzdělávání dítěte, za které jsou rodiče zodpovědní. Mateřská škola pomáhá rodičům aktivně zapojit jejich děti do vzdělávání a také zajišťuje péči. Dokonce se rodiče v mateřské škole mohou spolupodílet na plánování programu. Spoluúčast rodičů je tak vítána a je zakotvena i v RVP PV. Důležité je vést dítě k zájmu o poznávání, a ne aby se učilo jen pro úspěšný zápis, nebo se dítě školou strašilo. Dítě by se mělo na zápis připravovat průběžně. „Budoucí školák potřebuje mít stabilní rodinné prostředí, jež mu poskytuje pocit bezpečí a jistoty, aby bez větších problémů zvládl zahájení povinné školní docházky. Kvalitní podnětné prostředí pomáhá dítěti v rozvoji. Proto by rodiče se svými dětmi měli společně aktivně trávit čas (Dandová et al., 2018, s. 38). Rodina dítěte bezpochyby neustále ovlivňuje. To, jaký dájí rodiče svému dítěti základ a jaké vzorce mu nastaví, se odráží v jeho následném vývoji a prosperitě. Proto by se měli rodiče snažit vést a rozvíjet dítě zodpovědně a mít neustále na paměti, že jsou pro dítě vzorem pro jejich budoucí úspěšné fungování v životě.

3.2 Spolupráce rodičů s mateřskou školou

Komunikace mezi rodiči a mateřskou školou je zásadní. Často se formuje již při prvním setkání. Nejzásadnější je v předškolním roku dítěte, kdy je potřeba ho nejvíce nasměřovat k úspěšnému vstupu do základní školy. Důvěryhodný partnerský vztah tvoří samotné učitelky, které by měly být dostatečně připraveny na komunikaci s rodiči. Měly by být jak taktní při sdělování pokroků dítěte v mateřské škole, tak i empatické. Pokud rodiče uvidí, že je učitelky citlivě vnímají, navázání dobrých vztahů může být jednodušší (Bednářová et al. 2017). Toho si můžeme všimnout i u dalších aspektů komunikace mezi učiteli mateřské školy a zákonnými zástupci.

Otevřelová (2016, s. 29) ve své publikaci uvádí, že „informovaný rodič je chápající a podporující rodič.“ I to se odráží na vztahu rodičů a mateřské školy. Pokud budou mít rodiče pocit, že učitelkám v dané mateřské škole na jejich dětech záleží a neustále je rozvíjejí, rodiče těchto dětí budou více škole důvěřovat. Učitelé jako odborníci na problematiku dětí v předškolním věku by měli rodičům poskytovat klíčové informace ohledně připravenosti a nepřipravenosti jejich dětí pro vstup do základní školy, případně informace ohledně zápisu.

V těchto otázkách je kladem důraz na formu sdělování informací, aby komunikace mohla probíhat ideálně bez informačních šumů, a proto je ideálním zvolit osobní setkání s rodiči.

Jak již bylo nastíněno, v otázkách ohledně přípravy dětí pro vstup do základní školy mají zcela zásadní úlohu rodiče. Důležité je už to, jak rodiče s dětmi o škole mluví a jak přistupují k roli učitelky. Dítě tento přístup kopíruje a vytváří si tak pozitivní nebo negativní pohled nejen na učitelku, ale i na celý vzdělávací systém. Jeho pohled se potom odráží v následujících letech v přístupu ke škole. Rodiče by proto měli dát dítě ucelený a reálný obraz toho, co jej s nástupem do základní školy čeká (Gregora & Mertin, 2020). Mezi další důležité účastníky, kteří dítě formují a ovlivňují, patří učitelé. Ve Spojených státech amerických je vedena diskuze, jestli a jak moc by mělo být nahlíženo na mateřskou školu jako určitou první úroveň vzdělávání v rámci dovedností a školní připravenosti. Tento trend se projevuje například tak, že se více než dvojnásobil počet učitelů, kteří si myslí, že je pro děti důležité znát v mateřské škole písmena abecedy (Bassok et al., 2016).

V dnešní době učitelé a rodiče čím dál častěji volí komunikaci online. Uvádějí to i na příkladu, kdy učitelé volí e-mailovou komunikaci, pokud chtějí připomenout, aby děti přinesly do školy určitou pomůcku, se kterou budou následující dny pracovat. Všichni rodiče jsou tak jednoduše a rychle informováni. Je třeba myslet ale i na to, že někteří své e-mailové schránky každý den nenavštěvují (Bordalba & Bochaca, 2019). Komunikace rodičů a školy tvoří jeden ze základních pilířů úspěšné spolupráce. Je to základní kámen, na kterém mohou stavět jak učitelé a učitelky v mateřské škole, tak i rodiče. Těžít z takto pozitivně a zdravě nastavené situace mohou i děti.

3.3 Vliv socioekonomického zázemí rodiny na komunikaci a spolupráci s mateřskou školou

Komunikace rodičů a mateřské školy je různorodá. Ze strany rodičů záleží na mnoha aspektech, které ovlivňují spolupráci rodičů s mateřskou školou. Kašćák & Betáková (2014) uvádějí, že určitý socioekonomický status rodiny má různý vliv na zájem a aktivní přístup ke škole. Jako velmi významný aspekt je bráno vzdělání a příjem rodičů, nebo také příbuzenské vztahy a volnočasové aktivity. Naopak aspekty, které mají menší vliv na tuto problematiku, mohou zahrnovat náboženství, zásady stravování a hudební zájem. Lze tedy říct, že podle socioekonomického zázemí rodiny lze vyčíst, jaký přístup rodina ke škole zaujímá. To přímo ovlivňuje i pohled dítěte na vzdělávání, zájem o něj a osobní rozvoj dítěte.

Spolupráce a komunikaci s rodiči může být v určitých ohledech dosti náročná. Rodiče často komunikují s učitelkami a chtějí se podílet na chodu mateřské školy. V tomto případě jsou to často rodiče vysokoškolsky vzdělaní. Tito vysokoškolsky vzdělaní rodiče mají zájem nejen o informace o jejich dítěti, ale i o reputaci učitelky a dané mateřské školy. Rodiče mohou v těchto případech předkládat učitelkám i konkrétní řešení problémů, do kterých jsou zainteresováni (Majerčíková & Rebendová, 2014). Role učitelky je v tomto případě sekundární. Je proto důležité, aby i ona měla na mysli, že nejdůležitější jsou pro dítě právě rodiče. I z tohoto důvodu je žádoucí mít navzájem dobré vztahy. Každý rodič nemusí souhlasit s tím, jak jeho dítě daná učitelka vzdělává. Proto by mohlo být vhodnou cestou zeptat se rodičů, jakou mají představu oni, co by se dítě během školního roku mělo naučit. Rodiče potřebují cítit, že jim učitel nebo učitelka naslouchá a vnímá jejich požadavky seriózně (Beaty, 2017). O vlivu dosaženého vzdělání rodičů na požadavky na své děti a také mateřskou školu se můžeme přesvědčit ve studii, kterou sepsali Dačevová & Němec (2022). V této studii autoři uvádějí, že podle nejnovějšího výzkumu společnosti Člověk v tísni se očekávání od školy různí podle vzdělání rodičů a také podle míry občanské angažovanosti. Rodiče se základním vzděláním nebo středoškolským odborným vzděláním požadují hlavně přípravu pro praktický život, nastavení určitého režimu a také pravidel chování. Oproti tomu rodiče vzdělaní od školy vyžadují spíše podporu kritického myšlení, vyhledávání informací a jejich dávání do souvislostí. Ve studii se rodiče shodují, že chtějí, aby se jejich dítě cítilo ve škole bezpečně a spokojeně, a hlavně aby bylo chráněno před šikanou. Dále se rodiče zaměřují na individuální přístup, aktivity přiměřené věku a dobré materiální zázemí pro děti. Rodiče nezapomínají ani na sebe a mezi očekáváním od školy byly i vstřícné vztahy mezi rodiči a školou.

Důležitou devízou českých rodičů je, že mohou pro své dítě základní školu vybrat podle vlastních kritérií. Dříve žáci chodili pouze do spádové školy podle bydliště. To se v současnosti změnilo a jiný výběr školy, než spádové je v našich podmínkách relativně běžnou situací. Tato volba může mít i svá úskalí přímo pro děti, protože základní školy u nás mohou mít nerovné podmínky pro vzdělávání. Na rozdíl od Finska, kde je úroveň školství vysoká a rozdíly mezi školami nejsou markantní. Finští rodiče volí převážně školy spádové, které jsou nejbližší bydlišti. Finové se tak mohou spolehnout na to, že úroveň školství je na srovnatelně vysoké úrovni (Simonová, 2015). Pohled českých rodičů na důležitost celoživotního vzdělávání se prolíná i s jejich socioekonomickým zázemím. Právě i podle svého vzdělání a příjmů rodiče přistupují k dítěti a vedou ho určitým směrem. Jak již bylo

zmíněno, rodiče vysokoškolsky vzdělaní kladou důraz na úplně jiné aspekty než rodiče se střední školou.

4 SHRUTÍ TEORETICKÉ ČÁSTI

Teoretická část bakalářské práce v první kapitole pojednává o přestupu dítěte z mateřské školy do základní školy. Vstup do základní školy je velkým milníkem jak pro dítě samotné, tak i pro jeho rodiče. Určité pilíře, co vše by dítě předškolního věku mělo zvládat, stanovuje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. Jsou to doporučení rodičům pro jejich lepší orientaci, jak by jejich dítě mělo být připraveno pro co nejjednodušší vstup do základního vzdělávání.

Druhá kapitola vysvětluje pojmy, které se pojí s vývojovou psychologií. Zmiňuje pojmy jako školní zralost, školní připravenost a školní nepřipravenost a s tím související odklad školní docházky. Popisuje, co vše by dítě mělo umět a jak by mělo být připravené, aby jeho vstup do základní školy byl klidný. Aby si dítě co nejvíce věřilo a bylo si jisté, protože i toto ovlivňuje jeho úspěšnost v základní škole. Část textu je také věnována samotnému zápisu dítěte do školy. Dále jsou zmíněny i situace, kdy dítě není připraveno na vstup do základní školy a také jsou popsány kroky, jaké by rodiče měly udělat, aby dítě dostalo odklad školní docházky.

Třetí kapitola se zabývá obecnou charakteristikou rodiny. Dále se věnuje otázkám postavení rodičů a jejich rolí v tomto konkrétním období dětského vývoje. Také je zde popsáno, jaký má vliv vzdělání rodičů na výchovu a tím pádem i pohled na dítě a jeho rozvoj. Je potřeba znát silné i slabé stránky dítěte, a to ideálně z více pohledů. Proto je zmiňována důležitost spolupráce a komunikace mezi učiteli a učitelkami mateřské školy a rodiči.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU

Výzkumná část práce obsahuje metodiku a vyhodnocení dotazníkového šetření s rodiči dětí, které se nacházejí v předškolním věku a čeká je vstup do základního vzdělání. Ze závěrů výzkumu jsou vyvozena konkrétní doporučení pro praxi.

5.1 Cíle výzkumu a výzkumné otázky

Cílem výzkumného šetření je popsat názory rodičů na školní připravenost dětí před vstupem do základní školy. Na základě dotazníkového šetření tato práce zhodnotí časovou přípravu rodičů a dětí předškolního věku, vhodnou formu komunikace s učiteli mateřské školy a názory rodičů na odklad školní docházky. Pro šetření byl zvolen kvantitativní výzkum, jehož výhodou je možnost zobecnění výsledků. Kvantitativní výzkum pracuje s měřitelnými daty, které následně zpracovává formou třídění prvního anebo druhého stupně. Výhody kvantitativního výzkumu zahrnují objektivitu, možnost generalizace výsledků na celou populaci a schopnost opakovatelnosti. Nicméně s sebou tato metoda může nést omezení v porozumění komplexních jevů a nedokáže zachytit hlubší kontext nebo individuální perspektivy, které mohou být lépe studovány pomocí kvalitativních metod (Skutil & Průcha, 2011, s. 74-75).

Hlavní výzkumná otázka pro tento výzkum byla stanovena ve znění: Jaká je podle rodičů připravenost dětí předškolního věku pro vstup do základní školy?

Dílní výzkumné otázky, které vyplývají ze stanoveného cíle, byly formulovány následovně:

- Co si rodiče představují pod pojmem školní připravenosti svých dětí?
- Jak rodiče hodnotí přípravu dětí v mateřské škole?
- Jak rodiče přistupují k přípravě dětí před vstupem do základní školy?
- Jaká očekávání mají rodiče od přípravy dětí v mateřské škole a jak komunikují s učiteli a učitelkami o pokrocích svých dětí?
- Jak přesně a jak často se rodiče s dětmi připravují v rámci domácí přípravy na vstup do základní školy?

5.2 Výzkumná metoda

Pro výzkum byla zvolena metoda elektronického dotazníkového šetření. Dotazník je jednou z nejčastěji používaných výzkumných metod, zejména v kvantitativním výzkumu. Jedná se o nástroj, který slouží k shromažďování dat prostřednictvím standardizovaných otázek, na které respondenti poskytují písemné odpovědi. Dotazníky mohou být strukturovány různými způsoby. Mohou obsahovat uzavřené otázky s předem stanovenými možnostmi odpovědi (formulované například formou Likertovy škály), nebo otevřené otázky, které umožňují respondentům vyjádřit své názory volněji. Další možností jsou polouzavřené otázky, nabízející kromě pevně stanovených možností i variantu pro vyjádření vlastní výpovědi respondenta. Výhodou elektronické formy dotazníku je pak možnost snadné distribuce a administrace dat – vzhledem k tomu, že výzkumník nemusí zpracovávat stovky papírových dotazníků, eliminuje se tím riziko chybovosti. Elektronické dotazníky obvykle umožňují export dat formou .xls tabulky, což usnadňuje další zpracování získaných údajů (Chráska, 2016, s. 158-175).

Dotazník použitý v rámci této práce vytvořila její autorka, byl anonymní a data z něj sloužila pouze účelu tohoto výzkumu. Cílem dotazníkového šetření bylo nalézt odpovědi na otázky ohledně připravenosti dětí předškolního věku podle rodičů. Dotazník byl vytvořen z 19 otázek. Sedm z nich se týkalo demografických otázek s přímým vztahem k respondentům. Následujících 12 otázek zjišťovalo názory rodičů na školní připravenost dětí. Otázky v dotazníku byly většinou uzavřené. Jedna otázka byla otevřená a zároveň záleželo na rodiči, jestli ji chtěl nebo nechtěl zodpovědět.

5.3 Sběr dat

Před samotným sběrem dat proběhl předvýzkum. Rodičům dětí předškolního věku, kteří nemají pedagogické vzdělávání, byl předložen dotazník, aby bylo možno zjistit, jestli jsou otázky srozumitelně a vhodně položené. Jestli právě i bez pedagogického vzdělání všem položkám rodiče rozumí a dokáží je tak co nejpřesněji zodpovědět. Také mě zajímalo, kolik času jim vyplnění dotazníku zabere. Po předvýzkumu byly všechny připomínky do dotazníku zapracovány.

Dotazník byl vytvořen na webových stránkách Google Forms. Respondenti se při vyplňování dotazníků nemuseli nikde registrovat, což považuji za kladnou stránku věci. Před spuštěním dotazníku byly lehké obavy z toho, kolik se vrátí vyplněných dotazníků. Bylo zřejmé, že návratnost vyplněných dotazníků bude relativně nízká vzhledem k počtu

oslovených lidí. Navíc tento dotazník je určen pouze pro rodiče dětí, které navštěvují poslední rok v mateřské škole, a proto se okruh respondentů ještě dál zužuje. I proto bylo důležité najít vybrané facebookové skupiny, kde se očekává vyšší koncentraci cílových uživatelů a mých potenciálních respondentů.

Dotazník, ve kterém jsme žádali o poskytnutí názorů na připravenost dětí pro vstup do základní školy, byl vložen na sociální síť. Vložen byl do skupin, kde se soustředí velké množství rodičů, aby bylo možné získat co největší množství dat pro realizaci výzkumu. Na začátku každého dotazníku byla přidána informace, pro koho je určen, aby se eliminovali ne zcela vhodní respondenti. Tuto skutečnost jsem také ošetřila v první demografické otázce, aby byl sběr dat co nejvíce přesný. Součástí dotazníku byla i informace o anonymitě každého respondenta. Dotazník byl aktivní k vyplnění dva týdny v průběhu měsíce ledna 2024. Na konci tohoto období byl celkový počet vyplněných dotazníků 183.

5.4 Zpracování získaných dat

Z vytvořeného dotazníku v programu Google Forms byl získán reprezentativní souhrn informací, které bylo možné následně vyhodnotit. Pro snazší posouzení a porovnání dat byl použit program Microsoft Office Excel. Sem byla všechna data převedena do datové matice (frekvenční tabulky). Sloupce představují informace získané z každé otázky, řádky pak jednotlivé odpovědi respondentů. Pro vyhodnocení dotazníkového šetření byly využity grafy a tabulky, které názorně a přesně popisují získaná data.

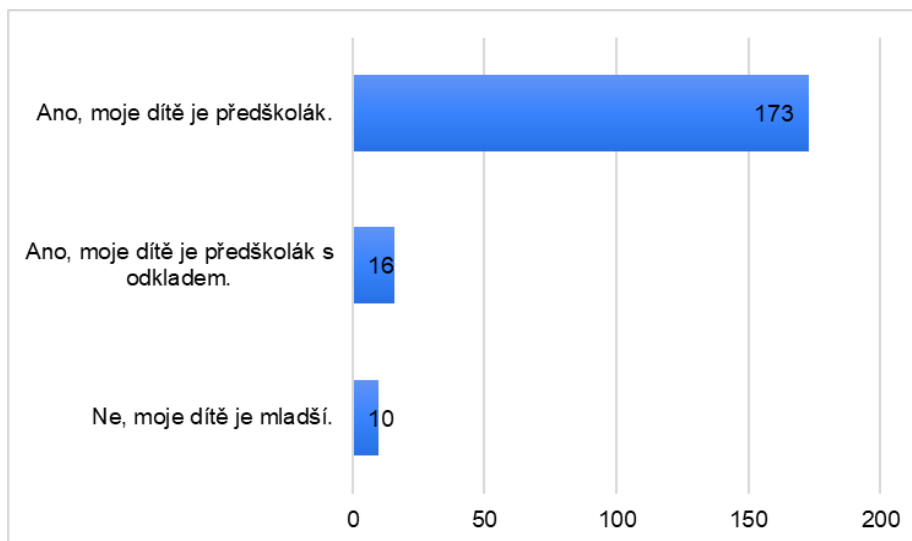
5.5 Charakteristika respondentů

Dotazník byl sestaven pro rodiče dětí předškolního věku. Základní soubor respondentů byl 183. Dotazníkového šetření se zúčastnili rodiče rozmanitého dosaženého vzdělání, i s různým zájmem o mateřskou školu. Dotazník vyplnili rodiče, jejichž děti navštěvují jak veřejné, soukromé i lesní mateřské školy. Rodiče, jejichž děti navštěvují přípravnou třídu nebo mají individuální vzdělávací plán, byli z výzkumu vyřazeni (dotazník se jim po této otázce uzavřel), protože nás zajímal pohled rodičů na přípravu dětí, které navštěvují poslední rok v mateřské škole právě před nástupem do základní školy. Dále byla v dotazníku zaznamenána frekvence návštěvnosti mateřské školy dítětem a také velikost obce, ve které dítě mateřskou školu navštěvuje.

Otázka (filtrační): Tento dotazník je určen rodičům předškoláků – dětí, které dosáhnou nejpozději 31. 8. 2024 6 let (anebo mají odklad školní docházky). Pečujete o takové dítě?

První položka dotazníku měla zajistit, že se dotazníku zúčastní pouze rodiče dětí, které navštěvují poslední předškolní rok v mateřské škole, nebo mají odklad školní docházky. Tato otázka tedy vyfiltrovala ty respondenty, kteří nemají dítě ve věku potřebném pro dotazníkové šetření. Během dotazování se objevil větší počet potenciálních respondentů, kteří by rádi dotazník vyplnili také, ale měli děti již v první třídě. Argumentovali tím, že si celým procesem přípravy dítěte nedávno prošli a až zpětně si uvědomili, jak byla příprava na vstup do základní školy důležitá.

Graf 1 Filtrační otázka pro rodiče dětí před nástupem do školní docházky

Zdroj: vlastní zpracování

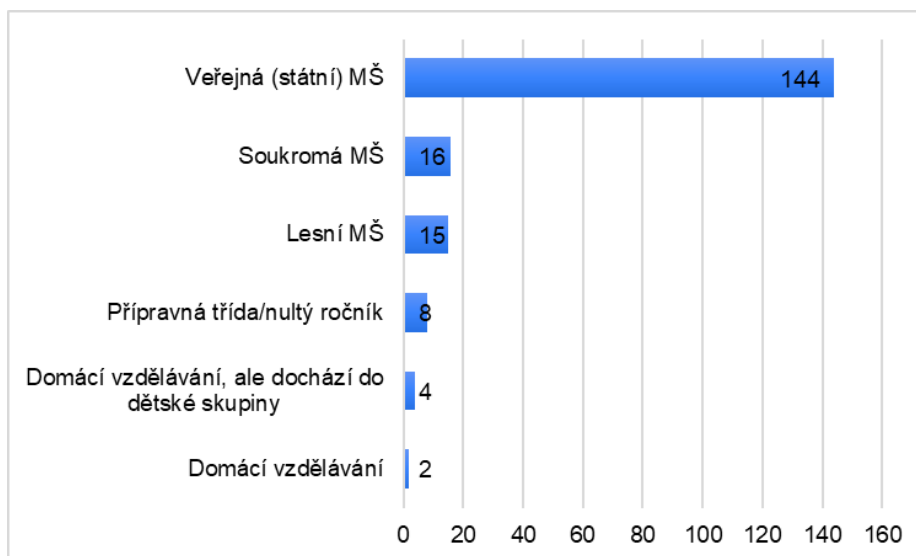
Z grafu vyplývá, že vyplnění dotazníku se zúčastnilo 199 respondentů, z toho 10 (5 %) respondentů mělo dítě, které navštěvuje mateřskou školu, ale je mladšího věku. Těmto deseti respondentům se dotazník s poděkováním uzavřel, tudíž se jim další otázky nezobrazily. Počet respondentů, ze kterých byl utvořen výzkumný vzorek, byl v konečném součtu 189. Z toho bylo 173 (87,1 %) respondentů, kteří mají doma dítě předškolního věku, a dále 16 (7,9 %) respondentů, jejichž dítě má odklad školní docházky.

Otázka: Kde dítě absolvuje povinný rok předškolní docházky?

Na tuto otázku respondenti odpovídali podle zvolených možností. Respondentům, kteří zaznačili jednu ze dvou posledních odpovědí (domácí vzdělávání s docházkou do dětské

skupiny, domácí vzdělávání), se dotazník s poděkováním uzavřel. Touto otázkou se tedy konečný počet respondentů snížil o 6 na počet 183.

Graf 2 Typ mateřské školy

Zdroj: vlastní zpracování

Jak můžeme vyčíst z grafu, největší počet respondentů odpověděl, že jejich dítě navštěvuje státní mateřskou školu. Celkem to bylo 144 (76,1 %) respondentů. Další položky jsou zastoupeny již méně. Konkrétní hodnoty jsou pro soukromou mateřskou školu 16 (8,4 %), dále pro lesní mateřskou školu 15 (7,9 %), pro přípravnou třídu 8 (4,2 %) respondentů. Dalšími respondenty byli rodiče, kteří zaznačili odpověď pro domácí vzdělávání s docházkou do dětské skupiny v počtu 4 (2,1 %) nebo domácí vzdělávání v počtu 2 (1,1 %). Obě tyto otázky se vztahují k dětem, které mají individuální vzdělávací plán a mateřskou školu nenavštěvují. Tito respondenti byli z dotazníkového šetření také vyfiltrováni, protože jejich dítě nenavštěvuje instituci mateřské školy. Tato filtrace dopomohla k tomu, aby získaná data byla co nejpřesnější.

Otázka: Co všechno se Vás ve vztahu k MŠ týká?

Tato otázka se váže ke vztahu respondentů k mateřské škole, tj. jak moc jsou zainteresováni v chodu mateřské školy během školního roku. Respondenti u této otázky mohli vyplnit více odpovědí. V Tabulce 1 jsou uvedeny jak absolutní, tak relativní hodnoty.

Tabulka 1 Zainteresovanost rodičů v chodu MŠ

Vztah rodiče k MŠ	Absolutní hodnota	Relativní hodnota
Chodím na třídní schůzky	166	90,7 %
Vodím dítě do školky nebo ho vyzvedávám	180	98,3 %
Výběr MŠ a zápis byl na mě.	177	96,7 %
Chodím na besídky a vystoupení dítěte.	179	97,8 %
Občas dítě vyzvednu, jinak se školkou nemám kontakt.	3	1,6 %

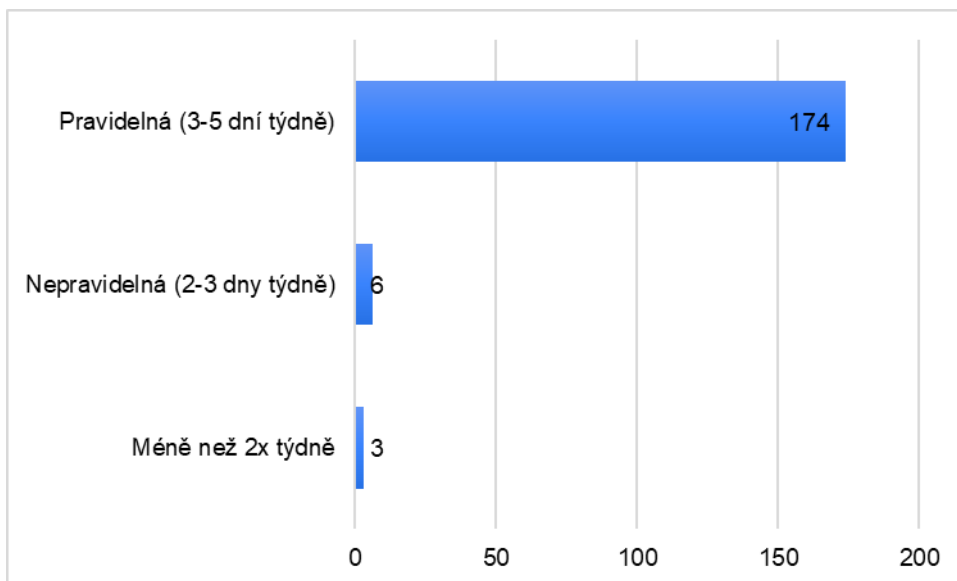
Zdroj: vlastní zpracování

V tabulce 1 je znázorněno, jaký vztah mají rodiče k mateřské škole. Celkem 166 (90,7 %) respondentů označilo, že chodí na třídní schůzky. Nejvíce respondenti označili možnost, že jsou zainteresováni ve vodění dítěte do mateřské školy nebo jeho vyzvedávání. Takto odpovědělo celkem 180 (98,3 %) respondentů. Dále jsme se dotazovali, jestli byl výběr mateřské školy a zápis do ní na respondentech. Takto odpovědělo 177 (96,7 %) dotazovaných. Předposlední položkou bylo, jestli chodí na třídní schůzky, takto odpovědělo 166 (90,7 %) respondentů. Dítě občas vyzvedne a více s mateřskou školou nemají kontakt 3 (1,6 %) dotazovaní.

Otázka: Jaká je docházka Vašeho dítěte do mateřské školy?

Třetí otázka se zabývá tím, jak často dítě respondentů navštěvuje mateřskou školu. Respondenti vybírali ze tří možností, které jsou vyplněny v grafu 3. Z celkového počtu 183 respondentů právě 174 (95,1 %) odpovědělo, že jejich dítě navštěvuje mateřskou školu pravidelně, tedy 3-5 dní týdně. Další dvě položky jsou zastoupeny méně. Nepravidelnou docházku (2-3 dny týdně) do mateřské školy označilo jako svou odpověď 6 (3,3 %) respondentů. Děti respondentů, kteří navštěvují mateřskou školu méně často než 2x týdně, byli 3 (1,6 %).

Graf 3 Četnost docházky do mateřské školy

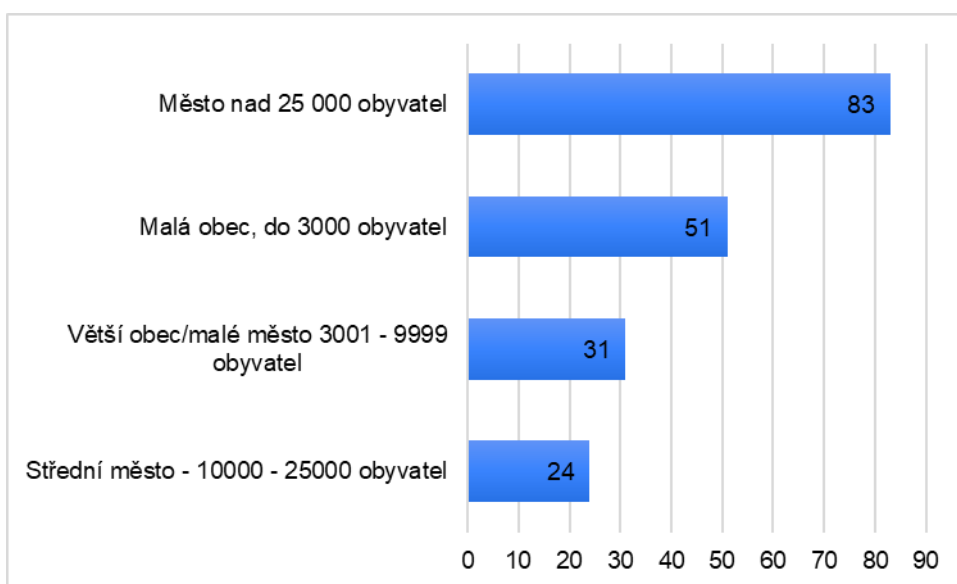

Zdroj: vlastní zpracování

Otázka: Jak velká je obec, ve které se školka nachází? Kde dítě absolvuje povinný rok předškolní docházky?

Tato otázka se zabývá velikostí obce, kde dítě navštěvuje danou mateřskou školu. V grafu 4 jsou shrnuty zjištěné četnosti u jednotlivých kategoriích.

Graf 4 Velikost obce, kde dítě navštěvuje mateřskou školu

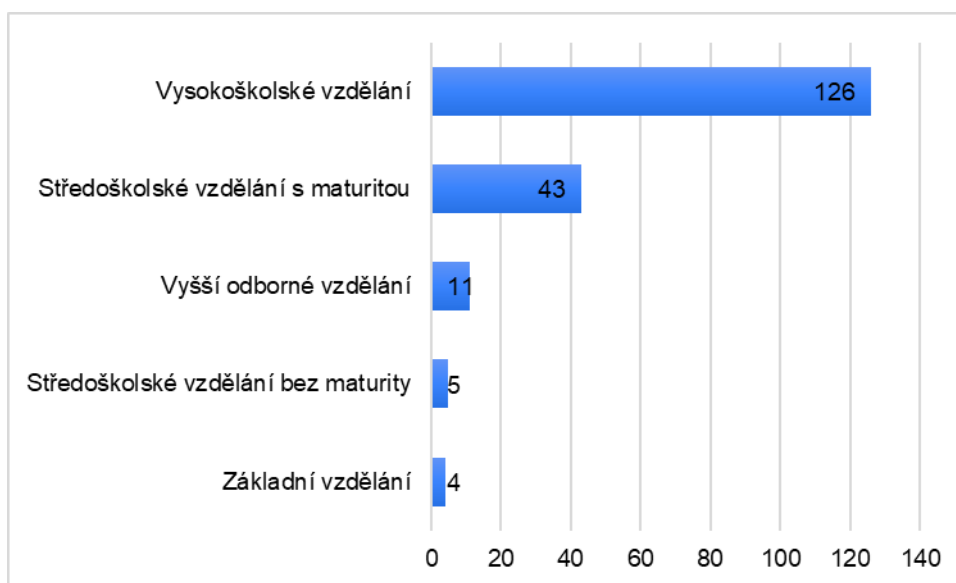
Zdroj: vlastní zpracování

Nejvíce respondentů odpovědělo, že dítě navštěvuje mateřskou školu ve městě nad 25 000 obyvatel. Celkem tedy 77 (42,1 %). Další část respondentů odpověděla, že jejich dítě navštěvuje mateřskou školu v malé obci do 3 000 obyvatel. Počet těchto respondentů je 51 (27,9 %). Třetí část odpověděla, že jejich dítě navštěvuje mateřskou školu ve větší obci/malém městě do 9 999 obyvatel s počtem 31 (16,9 %). Ve středním městě v rozmezí 10 000 – 25 000 obyvatel mateřskou školu navštěvují děti 24 (13,1 %) respondentů.

Otázka: Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Tato otázka zjišťuje dosažené vzdělání respondentů čili rodičů dětí navštěvujících mateřskou školu. Zjištěné hodnoty jsou zobrazeny v grafu 5.

Graf 5 Nejvyšší dosažené vzdělání rodičů

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 5 nám ukazuje, že největší počet respondentů je vysokoškolsky vzdělaných. Celkový počet je 120 (65,6 %) ze všech respondentů. Další hodnotu představují respondenti, kteří mají středoškolské vzdělání s maturitou. Konkrétní počet je 43 (23,5 %) respondentů. Ve výzkumném vzorku se vyskytli také respondenti s vyšším odborným vzděláním v počtu 11 (6 %) a také se středoškolským vzděláním bez maturit v počtu 5 (2,7 %) respondentů. Nejméně respondentů na dotazník odpovědělo se základním vzděláním v počtu 4 (2,2 %) respondentů.

Otázka: Víte, co by mělo dítě umět při zápisu do první třídy?

Na otázku připravenosti dětí na vstup do základní školy odpovídali respondenti formou Likertovy škály. Jejich odpovědi jsou zaznamenány v Tabulce 2.

Tabulka 2 Sebehodnocení znalostí o připravenosti dítěte na školní docházku

Odpověď	Absolutní hodnota	Relativní hodnota
1 – Ono by mělo umět něco zvláštního?	7	3,8 %
2 – Nemám představu, jak by zápis mohl vypadat.	5	2,7 %
3 – Nevím přesně, jaké má ZŠ požadavky.	28	15,3 %
4 – Určitou představu o zápisu mám.	68	37,2 %
5 – Ano, vím přesně, co námi vybraná škola požaduje.	75	41 %

Zdroj: vlastní zpracování

Nejčastěji na tuto otázku respondenti odpověděli, že přesně ví, co se požaduje při zápisu do základní školy. Tato hodnota činí 75 (41 %) respondentů. Druhou nejčastější odpovědí na tuto otázku bylo, že rodiče určitou představu o zápisu mají. Celkově tuto odpověď označilo 68 (37,2 %) respondentů. Mezi další častější odpovědi patří názor rodičů, že přesně neví, jaké má ZŠ požadavky při zápisu. Tento počet respondentů je 28 (15,3 %). Celkem 7 (3,8 %) respondentů odpovědělo, že neví, co by jejich dítě mělo pro zápis do základní školy znát. Nejmenší část z reprezentativního vzorku odpověděla, že nemá představu, jak by zápis mohl vypadat. Počet respondentů u této položky byl 5 (2,7 %).

6 ANALÝZA A INTERPRETACE DAT

Otázka č. 1: Jak je, podle Vašeho názoru, Vaše dítě připraveno na nástup do první třídy?

Tato otázka u respondentů zjišťovala jejich pohled na připravenost svého dítěte pro vstup do základní školy. Odpovědi rodičů, kteří se zapojili do dotazníkového šetření, jsou uvedeny v tabulce 3.

Tabulka 3 Názor rodičů na připravenost dítěte na vstup do základní školy

Odpověď	Absolutní hodnota	Relativní hodnota
1 – Velmi dobře připravené (Klidně by mohlo nastoupit příští týden.)	33	18 %
2 - Dobře připravené	46	25,1 %
3 – Částečně připravené	44	24 %
4 – Snad je připravené	15	8,2 %
5 – Nevím	19	10,3 %
6 – Málo připravené	10	5,4 %
7 – Asi ještě není připravené	8	4,3 %
8 – Zatím není dobře připravené	5	2,6 %
9 – Vůbec není připravené (Odkladu školní docházky se nevyhneme.)	4	2,1 %

Zdroj: vlastní zpracování

Nejvíce respondentů (25,1 %) konstatovalo, že jejich dítě je na vstup do základní školy dobře připravené, dalších 24 % uvedlo, že jejich dítě je částečně připravené. Podle 18 % oslovených rodičů je jejich dítě velmi dobře připravené a klidně by mohlo do školy nastoupit příští týden. V souhrnu tedy 67,1 % oslovených rodičů konstatovalo plnou či částečnou připravenost svého dítěte na vstup do základního vzdělání. Dalších 8,2 % rodičů se vyjádřilo v tom smyslu, že jejich dítě je „snad připravené“, 10,3 % rodičů neumělo na tuto otázku odpovědět – celkem 18,5 % rodičů si tedy není jisto tím, zda jejich dítě je připraveno na školní docházku. Zbývající část souboru uvedla, že jejich dítě je připraveno málo (5,4 %),

asi ještě není připravené (4,3 %), není dobře připravené (2,6 %) nebo není připravené vůbec (2,1 %).

Otázka č. 2: Vyberte, které z následujících vlastností/schopností jsou podle Vás důležité pro úspěšný nástup do 1. třídy.

V tabulce 4 jsou v procentech znázorněny odpovědi respondentů z řad rodičů, kteří podle významnosti odpovídali na otázku zabývající se tím, co je podle nich důležité pro úspěšný nástup dětí do 1. třídy.

Tabulka 4 Co je důležité pro nástup do základní školy

Odpověď	1 - Toto je nezbytně nutné.	2 - Důležité, ale ne zásadně.	3 - Toto se může doučit v průběhu 1. třídy.
Samostatnost (tkaničky, hygiena, jídlo...)	77,6 %	20,2 %	2,2 %
Spolupráce ve skupině dětí	27,9 %	60,6 %	11,5 %
Disciplína (neutíká od úkolu, překoná nechuť)	36 %	51,4 %	12,6 %
Schopnost komunikovat s vrstevníky a dospělými	57,4 %	39,3 %	3,3 %
Pohybové dovednosti (běhá, hází, chytá, skáče...)	13,1 %	57,4 %	31,7 %
Řečové dovednosti (správně vyslovuje, tvoří věty...)	54,6 %	36,1 %	9,3 %
Zvědavost, zájem o vnější podněty	50,9 %	42 %	7,1 %
Sebedůvěra	50,8 %	42,6 %	6,6 %
Zvládnutí emocí	29 %	62,8 %	8,2 %
Schopnost dobře vycházet v kolektivech	20,2 %	66,1 %	13,7 %

Zdroj: vlastní zpracování

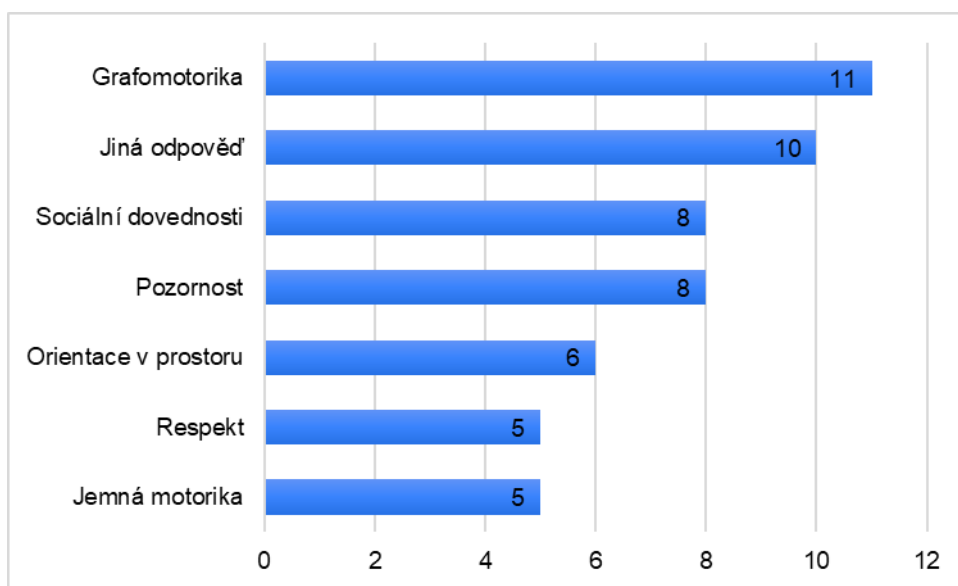
Samostatnost (zavazování tkaniček, hygienu, samostatnost u jídla) považuje 142 (77,6 %) respondentů jako nezbytně nutnou při úspěšném nástupu do základní školy. Celkem 37 (20,2 %) dotazovaných si myslí, že je to důležité pro vstup do základní školy, ale není to zásadní. Nejméně, tedy 4 (2,2 %) respondenti, jsou přesvědčeni, že uvedenou dovednost se dítě může doučit v průběhu 1. třídy. **Spolupráci ve skupině dětí** považuje 51 (27,9 %) dotazovaných jako nezbytnou pro vstup do základní školy. Celkem 111 respondentů, tedy 60,6 %, odpovědělo, že spolupráce dětí je důležitá, ale ne zásadně. Dalších 21 (11,5 %) respondentů si myslí, že se toto může dítě doučit v průběhu 1. třídy. Pro 66 (36 %) respondentů je **disciplína** (neutíká od úkolu, překoná nechuť) považována za nezbytně nutnou při nástupu do ZŠ. Dalších 94 (51,4 %) respondentů se vyslovilo, že tuto položku vnímají jako důležitou, ale ne zásadně. Dalších 23 (12,6 %) dotazovaných odpovědělo, že se disciplínu děti mohou doučit v průběhu 1. třídy. **Schopnost komunikovat s vrstevníky a dospělými** vnímá 105 (57,4 %) dotazovaných jako nezbytný předpoklad pro vstup do základní školy. Celkem 72 (39,3 %) respondentů se vyjádřilo, že komunikace je důležitá, ale pro vstup do základní školy to není nezbytné. Pouze 6 (3,3 %) respondentů uvedlo, že komunikaci s vrstevníky a dospělými se dítě může doučit během 1. třídy. **Pohybové dovednosti** (kdy dítě běhá, hází, chytá, skáče...) jsou nezbytně nutné pro 24 (13,1 %) respondentů. Oproti tomu celkem 101 (57,4 %) respondentů odpovědělo, že je pro ně s ohledem na jejich dítě důležité, ale nevidí to jako zásadní. Zbylých 58 (31,7 %) dotazovaných naopak odpovědělo, že se toto může doučit v průběhu 1. třídy. **Řečové dovednosti** (kdy dítě správně vyslovuje, tvoří věty...) považuje nadpoloviční většina, tedy 100 (54,6 %) respondentů, jako nezbytné pro úspěšný vstup do ZŠ. Celkem 66 (36,1 %) respondentů tuto položku vnímá jako důležitou a 17 (9,3 %) dotazovaných si myslí, že řečové dovednosti se může dítě doučit v průběhu 1. třídy. Pro 93 (50,9 %) respondentů je nezbytně nutná **zvědavost, zájem o vnější podněty** u svých dětí. Celkem 77 (42 %) dotazovaných si myslí, že zvědavost je důležitá, ale ne úplně zásadně. Pouze 13 (7,1 %) dotazovaných se přiklání k tomu, že je tato odpověď není pro dítě důležitá před vstupem do základní školy. Nejvíce 93 (50,8 %) respondentů si myslím, že je **sebedůvěra** pro dítě nezbytně nutná ještě před vstupem do základní školy. Celkem 78 (42,6 %) dotazovaných si myslí, že tento faktor není ještě před vstupem do základní školy až tolik pro dítě zásadní. Z celkového počtu dotazovaných je pouze 12 (6,6 %) přesvědčeno, že sebedůvěru může dítě získat až v průběhu první třídy v základní škole. Pro 53 (29 %) respondentů bylo **zvládnutí emocí** stěžejních a myslí si, že je to pro vstup do základní školy nezbytné. Právě 115 (62,8 %) dotazovaných odpovědělo, že si myslí, že tato položka není zcela stěžejní, ale je pro dítě důležitá. Nejméně, tedy 15 (8,2 %), respondentů je přesvědčeno,

že zvládání emocí není pro dítě před vstupem do základní školy důležité. **Schopnost dobře vycházet v kolektivech** je zásadní pro 37 (20,2 %) dotazovaných rodičů. U této položky odpovědělo nejvíce 121 (66,1 %) respondentů, že je pro ně tato odpověď důležitá. Celkem 25 (13,7 %) respondentů hodnotí, že tuto možnost je dítě schopné až po zápise v průběhu 1. třídy.

Otázka č. 3: V jaké jiné oblasti, která není zmíněna výše, by se podle Vás dítě mělo rozvíjet, aby bylo připravené na nástup do základní školy?

Odpověď této otázky byla na dobrovolné volbě každého respondenta. Celkem odpovědělo 58 dotázaných. Respondent se nemusel k otázce vyjádřit vůbec a také mohl svůj názor stručně popsat. Po kategorizaci dat vznikly níže zmíněné kategorie. Jednotlivé hodnoty jsou znázorněny v následujícím grafu 6.

Graf 6 Další důležité oblasti pro rozvoj dítěte

Zdroj: vlastní zpracování

Nejvíce (11 respondentů) na tuto otázku odpovědělo, že jako jednu z nejvíce důležitých oblastí, které je potřeba u dětí rozvíjet a nebyla výše jmenována, je grafomotorika. Celkem osm respondentů se vyjádřilo k důležitosti sociálních dovedností jako např. sebedůvěra nebo schopnost říct, co dítě potřebuje. Stejný výsledek (osm respondentů) měla i kategorie pozornosti. Šest respondentů vyjádřilo důležitost orientace v prostoru. Rodiče dávali najevo, že je pro ně důležité, aby dítě trefilo do školy, orientovalo se v MHD. Shodné hodnoty s pěti

respondenty pak připadají na kategorie respektu (k učitelkám, jiným dětem a lidem), jemné motorice a odpovědi „nevím“.

Mezi další důležité oblasti, které se v dotazníku objevily a v grafu jim patří položka „jiná odpověď“, patří orientace v čase, předmatematické dovednosti, odloučení od rodičů.

Respondenti uváděli odpovědi také:

- Trpělivost
- Aby dítě vědělo, že je normální nevědět a mít chuť se dozvědět.
- Respekt.
- Zacházení s léky.

Otázka č. 4: Představte si své dítě za rok. Co pro Vás je důležité, aby se do té doby stalo?

Otázka se dotazovala na to, jakou mají rodiče představu o situaci, až jejich dítě nastoupí do základní školy, a co by považovali v rozvoji dítěte za více a méně důležité. Procentuální četnost odpovědí je zaznamenána v tabulce 5.

Tabulka 5 Důležité aspekty pro dítě po nástupu do základní školy

Odpověď	1 – Toto je zásadní.	2 – Toto by bylo dobré.	3 – Toto pro mě není důležité.
Dítě je ve škole, nemá (další) odklad školní docházky.	31,7 %	50 %	21,3 %
Dítě má dobré známky.	4,9 %	61,2 %	33,9 %
Dítě se do školy těší, chodí tam rádo.	90,2 %	9,8 %	0 %
Dítě baví dozvídat se nové věci, plnit úkoly.	77,6 %	22,4 %	0 %
Dítě má ve škole kamarády.	78,7 %	21,3 %	0 %
Dítě nedostává poznámky.	15,8 %	56,3 %	27,9 %
Dítě je zdravé a veselé, v duševní i fyzické pohodě.	97,3 %	2,7 %	0 %

Zdroj: vlastní zpracování

Výsledky této tabulky nám ukazují, že plných 86 (50 %) respondentů považuje za dobré, aby za rok bylo jeho dítě ve škole – tedy nemělo odklad školní docházky. Celkem 58 (31,7 %) rodičů dokonce uvádí, že je to pro ně zásadní. Pro zbylých 39 (21,3 %) dotazovaných to není důležité. Pro mnoho rodičů je taky zásadní, zda se dítě do školy těší a rádo tam chodí. Nadpoloviční většina dotazovaných (61,2 %) označila za dobré, aby dítě mělo dobré známky. Pro (33,9 %) to není důležité. Nejmenší skupina (4,9 %) naopak odpověděla, že dobré známky jsou pro ně zásadní.

Celkem takto odpovědělo 165 (90,2 %) respondentů. Dalších 18 (9,8 %) dotazovaných rodičů uvádí, že by to bylo dobré. Na tuto otázku nikdo neodpověděl, že by to bylo nedůležité. Celkem 142 (77,6 %) respondentů označilo jako zásadní, aby dítě bavilo dovídat se nové věci a plnit úkoly, 41 (22,4 %) respondentů označilo, že by to bylo dobré. Že toto není důležité neoznačil žádný z respondentů.

Podobné výsledky vykazuje i následující otázka, kdy 144 (78,7 %) respondentů v dotazníku vyjádřilo, že je pro ně zásadní, jestli má dítě ve škole kamarády. Z průzkumu mimo jiné plyne, že otázka přátelství mezi spolužáky je podle rodičů důležitá, protože dalších 39 (21,3 %) odpovědělo, že by to bylo dobré. Že to důležité není neodpověděl ani jeden z dotazovaných.

V otázce disciplíny, tedy aby dítě nedostávalo poznámky, byla taktéž nejsilnější skupina rodičů, kteří si myslí, že by bylo dobré, aby jeho dítě nedostávalo poznámky. Takto odpovědělo 103 (56,3 %) respondentů. Tato otázka není důležitá pro 51 (29,7 %) respondentů. Za zásadní ji považuje 29 (15,8 %) respondentů.

Nejvyšší prioritou u oslovených rodičů je, aby dítě bylo zdravé a veselé, v duševní i fyzické pohodě. Že je to pro ně zásadní uvedlo (97,3 %). Zanedbatelný počet – 5 (2,7 %) uvádí, že by to bylo dobré. Že to není důležité neuvedl nikdo z dotazovaných.

Otázka č. 5: Ohodnoťte úroveň svého dítěte v těchto oblastech.

V páté položce dotazníku měli respondenti ohodnotit své dítě v oblastech, které jsou podstatné v souvislosti se školní zralostí a připraveností. Relativní četnosti odpovědí jsou uvedeny v Tabulce 6.

Tabulka 6 Ohodnocení svého dítěte

Odpověď	1 – Vždy nebo skoro vždy.	2 - Jak kdy a jak co.	3 – Málokdy, většinou se nedaří.
Zapojuje se do činností v mateřské škole.	77 %	21,9 %	1 %
Dokončí zadaný úkol.	55,7 %	43 %	2,7 %
Dodržuje dohodnutá pravidla.	57,9 %	40,4 %	1,6 %
Správně vyslovuje všechny hlásky.	44,8 %	43,1 %	8,7 %
Dokáže spolupracovat s ostatními dětmi.	67,2 %	29,5 %	3,2 %
Dokáže vykonávat činnosti samostatně.	71 %	29 %	0 %
Dobře zvládá odloučení od rodičů.	60,1 %	37,2 %	2,7 %

Zdroj: vlastní zpracování

V části průzkumu, kdy rodiče hodnotí své dítě se nejvíce dotazovaných (77 %) vyjádřilo, že jejich dítě se zapojuje do činností v mateřské škole. (21,9 %) rodičů má za to, že jejich dítě se zapojuje jen do některých činností a (1 %) uvádí, že se jen málokdy podaří dítě zapojit. Podle (55,7 %) rodičů jejich dítě vždy nebo skoro vždy dokončí zadaný úkol. (43 %) si myslí, že dítě plní jen ty úkoly, které ho v danou chvíli baví. Celkem 2,7 % respondentů označilo, že se jejich dětem nedaří dokončit zadaný úkol.

Otázka č. 6: Co konkrétně a jak často se svými dětmi děláte pro rozvoj připravenosti dítěte předškolního věku?

Šestá otázka se zaměřila na to, co a jak často rodiče účastníci se výzkumu s dětmi dělají. Respondenti mohli nabízení odpovědi hodnotit na škále od „každý den“ až po „jednou za měsíc nebo méně“.

Tabulka 7 Co a jak často rodiče s dětmi dělají

Odpověď.	1 – každý den	2 – několikrát týdně	3 – jedenkrát týdně	4 – 1x za měsíc nebo méně
Čtení pohádky	55,2 %	29 %	12 %	7 %

Zpívání a recitování básničky	19,7 %	45,4 %	25 %	9,8 %
Dítě má domácí povinnosti (úklid hraček, skládání svého prádla,...)	39,3 %	39,3 %	19,7 %	1,6 %
Navštěvování kulturních akcí (divadlo, kino)	2,2 %	7,1 %	36 %	54,6 %
Skládání stavebnice, puzzle	31,3 %	52,5 %	13,7 %	2,7 %
Povídání si o zážitcích z uplynulého dne	76 %	21,9 %	1,6 %	0,5 %
Hraní společenských her (Člověče, nezlob se!, pexeso)	20,2 %	51,9 %	24 %	3,8 %
Prohlížení knih a časopisů	37,2 %	45,9 %	14,8 %	2,2 %

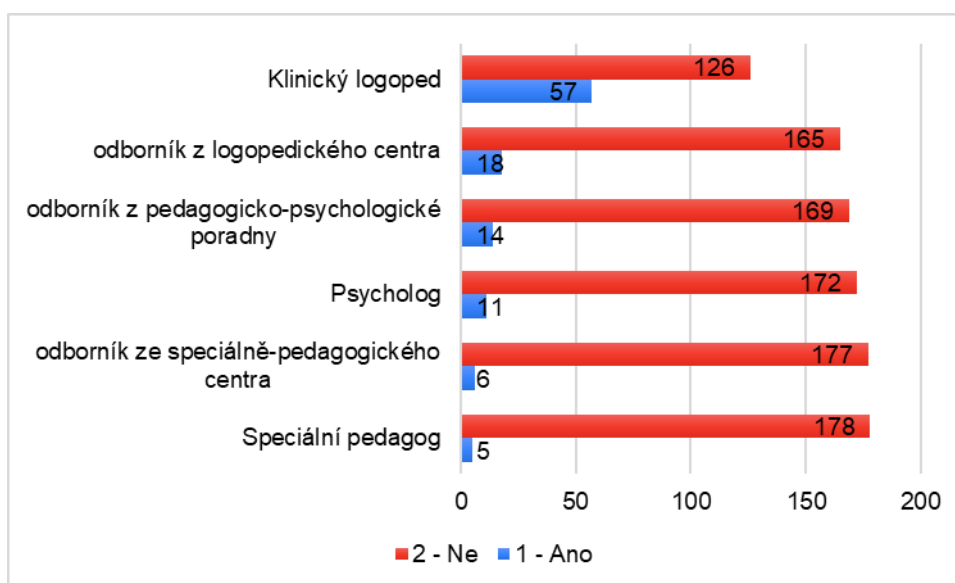
Zdroj: vlastní zpracování

Z činností, které respondenti s dětmi dělají každý den, lze vyzdvihnout povídání si o zážitcích z uplynulého dne (76 %), čtení pohádek (55,2 %) a domácí povinnosti (39,3 %). Dále oslovení rodiče uváděli, že několikrát týdně zejména s dětmi skládají stavebnice a puzzle (52,5 %), hrají společenské hry (51,9 %) a prohlížejí si knihy a časopisy (45,9 %). Z činností, které rodiče dělají s dětmi jednou týdně, bylo nejčastěji zmiňováno navštěvování kulturních akcí (36 %) – tato odpověď byla také nejčetnější v souvislosti s činnostmi, které rodiče s dětmi dělají jednou do měsíce nebo méně.

Otázka č. 7: Je Vaše dítě v péči některého z níže uvedených odborníků?

Tato otázka se dotazovala, jestli děti respondentů navštěvují některého z níže uvedených odborníků. Četnost výzkumného vzorku je znázorněna grafem 7.

Graf 7 Odborná péče

Zdroj: vlastní zpracování

Z grafu vyplývá, že nejvíce dětí navštěvuje klinického logopeda. Celkem takto odpovědělo 57 (31,1 %) respondentů. Druhou nejčastější odpovědí bylo, že děti navštěvují odborníka z logopedického centra. Toho navštěvuje 18 (9,8 %) respondentů. Třetí nejčastější odpovědí byla možnost, že s dítětem spolupracuje odborník z pedagogicko-psychologické poradny. Tuto možnost označilo 14 (7,7 %) respondentů. Poslední tři možnosti se objevovaly v zanedbatelném množství. Konkrétní výsledky byly následující: spolupráci s psychologem označilo 11 (6 %), s odborníkem ze speciálně-pedagogického centra označilo 6 (3,2 %) a se speciálním pedagogem 5 (2,7 %).

Otázka č. 8: Důvěřujete učitelkám v mateřské škole v tom, že Vaše dítě bude dobře připraveno na vstup do základní školy?

V rámci osmé otázky respondenti uváděli na škále, do jaké míry důvěřují učitelkám v přípravě svého dítěte. Získaná data jsou uvedena v tabulce 8 a jsou zde uvedeny absolutní i relativní hodnoty.

Tabulka 8 Důvěra rodičů v učitelky MŠ v oblasti přípravy dítěte

Odpověď	Absolutní hodnota	Relativní hodnota
1 – Ano, plně se na ně spoléhám, je to jejich práce.	62	33,9 %
2 – Částečně spoléhám, zároveň zařazuji aktivity doma/mimoškolní.	50	27,3 %
3 – Nepřemýšlel/a jsem nad tím.	45	24,6 %
4 – Spíše nespolečám, zařazuji i vlastní aktivity.	14	7,7 %
5 – Ne, raději dítě připravujeme doma/na mimoškolních aktivitách.	12	6,5 %

Zdroj: vlastní zpracování

Z tabulky vyplývá, že se na práci učitelek při přípravě dětí na vstup do základní školy plně spoléhá 62 (33,9 %) respondentů. Tato skutečnost odpovídá zároveň i nejvyššímu počtu respondentů. Částečně na tuto přípravu spoléhá 50 (27,3 %) dotazovaných. Celkem 45 (24,6 %) respondentů nad touto otázkou dosud nepřemýšlela. Nižší procento, tedy 12 (7,7 %) respondentů, se na přípravu učitelek spíše nespolečám a vyhledává pro dítě aktivity mimo mateřskou školu. Nejméně 12 (6,5 %) respondentů odpovědělo, že přípravě učitelek nedůvěřují a raději dítě připravuje doma nebo na mimoškolních aktivitách.

Otázka č. 9: Cítíte, že díky docházce do MŠ jsou následující dovednosti Vašeho dítěte na vyšší úrovni než před nástupem?

Tato otázka je zaměřena na sociální oblast dítěte, konkrétně na to, zda jsou uvedené dovednosti dítěte na vyšší úrovni než před nástupem do předškolního vzdělávání. Respondenti mohli odpovídat prostřednictvím Likertovy škály.

Tabulka 9 Změna v dovednostech dítěte v souvislosti s docházkou do MŠ

Odpověď	1 - rozhodně souhlasím	2 – spíše souhlasím	3 – nemohu rozhodnout	4 – spíše nesouhlasím	5 – rozhodně nesouhlasím
Má zdvořilostní návyky.	23 %	52,5 %	17,5 %	7,1 %	0 %

Má schopnost domluvit se, komunikovat a spolupracovat s vrstevníky.	47,5 %	41 %	5,5 %	5,5 %	0,5 %
Respektuje autoritu (poslechne učitelku).	45,9 %	40,4 %	8,7 %	4,9 %	0 %
Dokáže se odpoutat od rodičů	45,4 %	41 %	8,2 %	3,8 %	1,6 %
Dokáže přiměřeně reagovat na nové situace.	16,9 %	61,2 %	17,5 %	3,8 %	0,5 %
Neprosazuje si své názory a přání pláčem, křikem a vztekem.	15,3 %	41,5 %	25,7 %	12,6 %	4,9 %
Má schopnost domluvit se, komunikovat a spolupracovat s dospělými	35,5 %	47,5 %	12,6 %	3,8 %	0,5 %

Zdroj: vlastní zpracování

Nadpoloviční většina (52,5 %) rodičů spíše souhlasila s tím, že zdvořilostní návyky jejich dítěte se v souvislosti s docházkou do mateřské školy změnilo k lepšímu. V oblasti komunikace s vrstevníky rozhodně vnímá zlepšení 47,5 % rodičů. Celkem 45,9 % respondentů konstatovalo, že jejich dítě rozhodně více respektuje autoritu. Podle 45,4 % oslovených rodičů se jejich dítě v souvislosti s docházkou do MŠ dokáže rozhodně více odpoutat od rodičů. Přiměřené reakce na nové podněty se v průběhu docházky do MŠ spíše zlepšily podle 61,2 % rodičů. O neprosazování svých názorů a přání pláčem, křikem a vztekem toto konstatovalo 41,5 % rodičů, o schopnosti domluvit se, komunikovat a spolupracovat s dospělými pak 47,5 % respondentů.

Otázka č. 10: Jakým způsobem a jak často rozebíráte s učitelem/učitelkou pokroky svého dítěte?

Tato otázka je zaměřena na způsob komunikace rodičů s učiteli v mateřské škole. V tabulce 10 jsou v procentech znázorněny odpovědi. Nejčastější odpovědi respondentů jsou v tabulce níže zvýrazněny.

Tabulka 10 Komunikace rodiče s učitelem/učitelkou

Odpověď	1 - každý týden nebo častěji	2 – jednou měsíčně	3 – jednou za půl roku	4 – jednou ročně	5 - nerozebírám
Osobní setkání s učitelkou	36,6 %	23,5 %	21,3 %	7,1 %	11,5 %
Portfolio dítěte	3,8 %	15,8 %	19,7 %	13,1 %	47,5 %
Rodičovské schůzky	1 %	5,5 %	56,3 %	24,6 %	12,6 %
Konzultace e-mailem	2,7 %	6,6 %	5,5 %	8,2 %	77 %
Telefonická konzultace	2,7 %	4,9 %	6 %	5,5 %	80,9 %
Webový portál	9,8 %	7,7 %	4,9 %	2,7 %	74,9 %

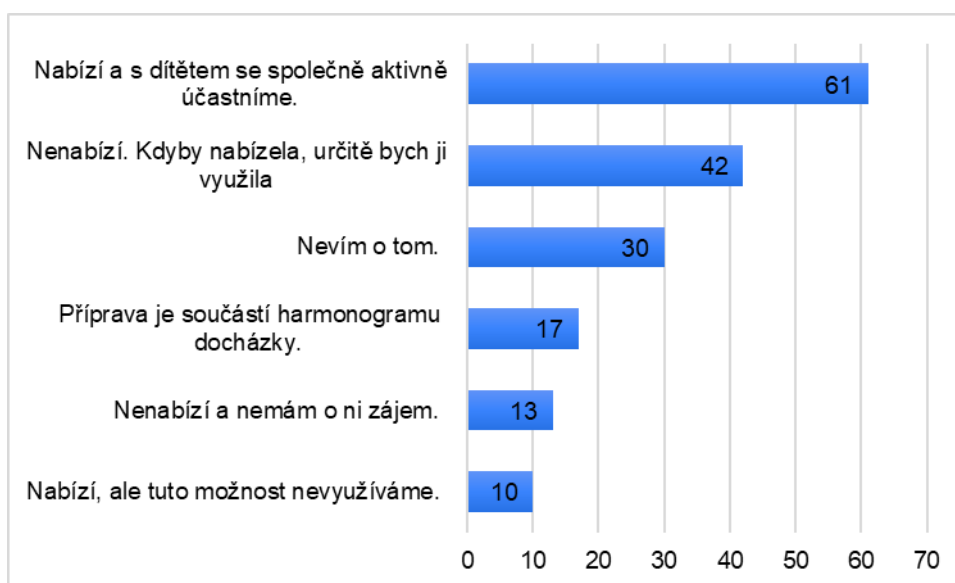
Zdroj: vlastní zpracování

Z tabulky lze vyčíst, že nejčastější odpovědí v počtu 67 (36,6 %) respondentů je osobní komunikace s učitelkami. Odpověď, kterou zvolilo 103 (56,3 %) respondentů, byla možnost s časovým horizontem půl roku, a to rodičovské schůzky. Další ukazatel hodnot je, že rodiče své pokroky s učitelkami nerozebírají vůbec. Toto se potvrdilo u 87 (47,5 %) respondentů u položek portfolio dítěte, následně u 141 respondentů (77 %) u možnosti konzulta e-mailem, u 148 (80,9 %) respondentů při telefonické konzultaci a 137 (74,9 %) respondentů pomocí webového portálu.

Otázka č. 11: Nabízí Vaše mateřská škola předškolní přípravu?

Jedenáctá otázka se respondentů tázala, zda jejich mateřská škola nabízí předškolní přípravu. Absolutní četnosti jsou vizualizovány v grafu 8.

Graf 8 Nabídka předškolní přípravy ze strany MŠ

Zdroj: vlastní zpracování

Nejvíce respondentů (33,3 %) konstatovalo, že jejich mateřská škola předškolní přípravu nabízí a sami se jí aktivně účastní. Dalších 23 % uvedlo, že jejich mateřská škola předškolní přípravu nenabízí, ale kdyby nabízela, tak by ji respondenti využili. Na tuto otázku neumělo odpovědět 14,4 %. Celkem 9,3 % konstatovalo, že příprava je součástí harmonogramu docházky do MŠ. Dalších 7,1 % uvedlo, že jejich mateřská škola přípravu nenabízí, ale ani o ni nemají zájem. Nakonec pouze 5,5 % označilo odpověď, podle které jejich mateřská škola sice nabízí předškolní přípravu, oni ji však nevyužívají.

7 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

V následujících odstavcích jsou představeny nejvýznamnější výsledky realizovaného dotazníkového šetření, které mají výpovědní hodnotu o tom, jaké mají rodiče názory a představy ohledně připravenosti dětí předškolního věku pro vstup do základního vzdělávání. Z těchto výsledků následně čerpají konkrétní doporučení do praxe.

Z výsledků dotazníkového šetření vyplynulo, že naprostá většina oslovených rodičů je zainteresována v chodu mateřské školy – například chodí na třídní schůzky (90,7 %), nebo na besídky a vystoupení dítěte (97,8 %). Naopak pouze minimum rodičů omezuje svůj kontakt s mateřskou školou na vyzvedávání dítěte (1,6 %). Toto zjištění lze považovat za pozitivní, jelikož spolupráce rodičů s mateřskou školou je jedním ze základních předpokladů pro úspěšnou přípravu dítěte na povinnou školní docházku v rámci mateřské školy. Dále bylo zjištěno, že 95,1 % rodičů vodí své dítě do mateřské školy třikrát až pětkrát do týdne – rovněž soustavnost a četnost kontaktu dítěte s prostředím mateřské školy je pro jeho předškolní přípravu podstatná, proto lze i toto zjištění považovat za pozitivní.

Dále bylo zjišťováno, zda jsou si rodiče vědomi toho, co by jejich dítě mělo před vstupem do mateřské školy zvládat - 41 % rodičů se vyslovilo, že ví přesně, co jimi vybraná škola požaduje, dalších 37,2 % má alespoň nějakou představu o zápisu. I toto zjištění lze považovat za pozitivní, jelikož svědčí o zájmu rodičů o problematiku připravenosti svého dítěte na docházku do první třídy. V hodnocení vlastního dítěte rodiče nejčastěji uváděli, že je dobře (25,1 %) nebo velmi dobře (18 %) připraveno, nicméně 10,3 % rodičů nevědělo – tento výsledek naopak nelze označit za příliš kladný, jelikož by mohl implikovat dojem, že rodiče stav připravenosti svého dítěte dostatečně nezjišťují, ale vyčkávají až na zápis do první třídy. Zajímavý je obraz toho, co rodiče považují za nezbytně nutné pro nástup svého dítěte do první třídy – jedná se o samostatnost (77,6 %), schopnost komunikace s vrstevníky i dospělými (57,4 %), řečové dovednosti (54,6 %), zvidavost (50,9 %) a sebedůvěru (50,8 %). Naopak spíše opomenuty zůstaly v tomto ohledu disciplína, pohybové dovednosti, zvládání emocí a schopnost dobře vycházet v kolektivu, které respondenti nepovažují za tak zásadní. Zejména o zvládání emocí lze však konstatovat, že se jedná o velmi důležitou složku školní připravenosti, která významně determinuje školní úspěšnost dítěte. Kromě výše uvedených složek považují respondenti za podstatnou i grafomotoriku.

Dalším zajímavým zjištěním je skutečnost, že oslovení rodiče preferují emocionální složky školní úspěšnosti svého dítěte před těmi výkonovými. Pouze 4,9 % rodičů odpovědělo, že známky jsou pro ně zásadní – naopak 90,2 % se nechalo slyšet, že nejdůležitější pro ně je to,

aby dítě chodilo do školy rádo a těšilo se tam. Naprostá většina respondentů, konkrétně 97,3 %, pak považuje za zásadní to, že dítě je zdravé a veselé, v duševní i psychické pohodě. Je otázkou, zda tento aspekt není jedním z možných vysvětlení příliš vysokého počtu odkladů povinné školní docházky v České republice – rodiče v tomto kontextu možná preferují pozdější nástup do první třídy s vidinou, že dítě bude psychicky zralejší na formální vzdělávání.

Otázkou ve výzkumech poměrně málo zachycenou je to, co rodiče s dětmi doma dělají, aby je lépe připravili na nástup do první třídy. V tomto kontextu je většinou více pozornosti věnováno činnostem realizovaným v mateřské škole. Z dotazníkového šetření vyplynulo, že nadpoloviční většina rodičů (55,2 %) čte svým dětem každý den pohádky. Další obvyklou denní aktivitou (76 %) je povídání si s dětmi o tom, co se jim v průběhu dne událo. Lze tedy sumarizovat, že rodiče upřednostňují takové aktivity, které rozvíjejí komunikační kompetence dítěte – to lze považovat za pozitivní zjištění, jelikož právě nedostatečně rozvinuté komunikační dovednosti dětí jsou při nástupu do první třídy mnohdy problémem. Toto zjištění dokresluje další výsledek, podle kterého je 31,1 % dětí oslovených rodičů v péči klinického logopeda. I toto můžeme hodnotit pozitivně, jelikož rodiče evidentně vykazují zájem o řečové dovednosti svých dětí a pokud zjistí, že nejsou na optimální úrovni, osloví odborníka.

Rodiče byli tázáni i na to, zda důvěřují učitelkám v mateřské škole v otázce školní přípravy svého dítěte. Většina rodičů odpověděla, že plně (33,9 %) nebo částečně (27,3 %), nicméně zajímavějším je zjištění, podle kterého 24,6 % rodičů nad touto otázkou vůbec nepřemýšlela. V tomto ohledu je otázkou, zda rodiče automaticky předpokládají, že mateřská škola jejich děti na první třídu adekvátně připraví, a více se tímto problémem nezabývají, nebo zda je ani nenapadlo nad tímto tématem přemýšlet. Lze nicméně konstatovat, že většina rodičů sleduje v souvislosti s docházkou svého dítěte do mateřské školy spíše pozitivní vliv na jejich schopnosti – rodiče se shodli na tom, že mateřská škola rozhodně pomohla jejich dítěti v oblasti komunikačních kompetencí vzhledem k vrstevníkům (47,5 %), respektu k autoritě (45,9 %) a odpoutání se od rodičů (45,4 %). Spíše pozitivní vliv pak rodiče uváděli u zdvořilostních návyků (52,5 %), přiměřené reakce na nové situace (61,2 %) a komunikačních kompetencí vzhledem k dospělým (47,5 %). Ačkoli v případě emočně vyhraněných reakcí dítěte uvedlo 47,5 % spíše zlepšení, zdá se, že v této oblasti je mateřská škola méně úspěšná, jelikož 25,7 % rodičů zároveň nezaznamenalo viditelný výsledek.

Poměrně negativně lze hodnotit zjištění ohledně toho, jak často a jakým způsobem komunikují rodiče ohledně pokroků svého dítěte s učitelkou - 36,6 % rodičů sice týdně či

častěji rozebírá tuto problematiku s učitelkou osobně (např. při předání dítěte), nicméně ostatní komunikační kanály nejsou využívány prakticky vůbec. Naopak kladné je to, že podle 33,3 % respondentů jejich mateřská školka nabízí předškolní přípravu, které se tito rodiče také aktivně účastní. Dalších 23 % této možnosti využít nemůže, nicméně kdyby mateřská škola takovou nabídku měla, využili by ji. To implikuje dojem, že nabídka předškolní přípravy je sice na poměrně dobré úrovni, nelze ji však označit za dostatečnou, jelikož více jak pětina rodičů má o takové aktivity zájem, ale nemůže jej realizovat kvůli absentující nabídce.

8 ZÁVĚR VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Závěry výzkumného šetření lze sumarizovat prostřednictvím odpovědi na hlavní a dílčí výzkumné otázky. Hlavní výzkumná otázka pro tento výzkum byla stanovena ve znění: Jaká je připravenost dětí předškolního věku pro vstup do základní školy podle názorů rodičů? Na základě výsledků dotazníkového šetření lze konstatovat, že rodiče mají tendenci hodnotit připravenost svých dětí pro vstup do základní školy spíše pozitivně – rodiče nejčastěji uváděli, že je dobře (25,1 %) nebo velmi dobře (18 %) připraveno, nicméně 10,3 % rodičů nevědělo. Závěr výzkumného šetření je v tomto ohledu poněkud ambivalentní, jelikož je sice pozitivní, že velká část dětí je dle mínění svých rodičů vhodně připravena, nicméně negativní je zjištění, že více než desetina rodičů neumí připravenost svého dítěte vůbec zhodnotit.

Na dílčí výzkumné otázky, které vyplynuly ze stanoveného cíle, lze odpovědět následovně:

- Co si rodiče představují pod pojmem školní připravenosti svých dětí?

Z dotazníkového šetření vykryštovaly konkrétní představy rodičů o složkách školní připravenosti jejich dětí – jedná se jmenovitě o samostatnost (77,6 %), schopnost komunikace s vrstevníky i dospělými (57,4 %), řečové dovednosti (54,6 %), zvědavost (50,9 %) a sebedůvěru (50,8 %). Naopak spíše opomenuty zůstaly koncepty jako disciplína, pohybové dovednosti, zvládnání emocí a schopnost dobře vycházet v kolektivu, které oslovení rodiče nepovažují za tak zásadní.

- Jak rodiče hodnotí přípravu dětí v mateřské škole?

Rodiče hodnotí přípravu svého dítěte v mateřské škole spíše pozitivně – většina rodičů v této souvislosti odpověděla, že plně (33,9 %) nebo částečně (27,3 %) důvěřuje tomu, jak mateřská škola jejich dítě na první třídu připraví, nicméně 24,6 % rodičů nad touto otázkou vůbec nepřemýšlelo. Rodiče také konstatovali, že mateřská škola rozhodně pomohla jejich dítěti v oblasti komunikačních kompetencí vzhledem k vrstevníkům (47,5 %), respektu k autoritě (45,9 %) a odpoutání se od rodičů (45,4 %). Spíše pozitivní vliv pak rodiče uváděli u zdvořilostních návyků (52,5 %), přiměřené reakce na nové situace (61,2 %) a komunikačních kompetencí vzhledem k dospělým (47,5 %).

- Jak rodiče přistupují k přípravě dětí před vstupem do základní školy?

Lze konstatovat, že rodiče, kteří se výzkumu účastnili, přistupují ke školní přípravě a připravenosti svých dětí poměrně zodpovědně. Nadpoloviční většina rodičů (55,2 %) čte

svým dětem každý den pohádky, další obvyklou denní aktivitou (76 %) je povídání si s dětmi o tom, co se jim v průběhu dne událo. Rodiče v tomto kontextu upřednostňují takové aktivity, které rozvíjejí komunikační kompetence dítěte, což je pozitivní, jelikož právě nedostatečná schopnost komunikace bývá problémem při nástupu dítěte do první třídy. Méně pozitivní je zjištění ohledně komunikace rodičů s mateřskou školou – naprostá většina z nich se omezuje na osobní komunikaci s učitelkami v mateřské škole, která je sice velmi důležitá, nemělo by však jít o jediný komunikační kanál. Četnější by mělo být například hodnocení portfolia dítěte, které umožňuje sledovat jeho průběžný progres.

- Jaká očekávání mají rodiče od přípravy dětí v mateřské škole a jak komunikují s učiteli a učitelkami o pokrocích svých dětí?

Z dotazníku vyplynulo, že většina rodičů plně (33,9 %) nebo částečně (27,3 %) důvěřuje tomu, jak učitelky v mateřské škole jejich dítě na první třídu připraví. Co se týče komunikace mezi rodiči a učitelkami, tak 36,6 % rodičů sice týdně či častěji rozebírá připravenost svého dítěte s učitelkou osobně (např. při předání dítěte), nicméně ostatní komunikační kanály nejsou využívány prakticky vůbec. Kromě toho bylo zjišťováno, jaké mají rodiče představy o náplni školní připravenosti – ukázalo se, že za stěžejní složky tohoto konceptu považují samostatnost (77,6 %), schopnost komunikace s vrstevníky i dospělými (57,4 %), řečové dovednosti (54,6 %), zvědavost (50,9 %) a sebedůvěru (50,8 %). Výsledky dále ukázaly, že rodiče považují emocionální složky školní úspěšnosti za důležitější než výkonové složky.

- Jak přesně a jak často se rodiče s dětmi připravují v rámci domácí přípravy na vstup do základní školy?

Podle názoru rodičů, kteří se našeho výzkumu účastnili, jsou děti připraveny dobře. Odvíjí se to taktéž od toho, že i oni přistupují ke školní přípravě a připravenosti svých dětí zodpovědně. Z činností, které respondenti s dětmi dělají každý den, lze uvést povídání si o zážitcích z uplynulého dne (76 %), čtení pohádek (55,2 %) a domácí povinnosti (39,3 %). Dále rodiče uváděli, že několikrát týdně s dětmi skládají stavebnice a puzzle (52,5 %), hrají společenské hry (51,9 %) a prohlížejí si knihy a časopisy (45,9 %). Z činností, které rodiče dělají s dětmi jednou týdně, bylo nejčastěji zmiňováno navštěvování kulturních akcí (36 %). Obecně lze konstatovat, že oslovení rodiče preferovali takové aktivity, které rozvíjejí komunikační schopnosti jejich dětí.

Z výsledků dotazníkového šetření byla vyvozena konkrétní doporučení do praxe. Vyzdvihnout lze zejména nutnost podpory řečových dovedností (velká část dětí respondentů je v péči klinického logopeda) a rozšíření nabídky předškolní přípravy – jak se totiž ukázalo, řada rodičů by sice měla zájem o zapojení svého dítěte do předškolní přípravy, nicméně jejich mateřská škola toto nenabízí.

Závěrem výzkumného šetření lze konstatovat, že většina zjištění, která byla prezentována, vyznívá pro rodiče i pro mateřské školy pozitivně – jinými slovy se zdá, že školní připravenosti a přípravě dítěte je obecně věnována adekvátní pozornost. Dílčí nedostatky byly nalezeny zejména v oblasti komunikace mezi mateřskou školou a rodiči, nabídce předškolní přípravy a v tom, že někteří rodiče nevěnují dostatek péče hodnocení školní připravenosti svého dítěte.

9 DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Na základě zjištěných výsledků lze pro praxi doporučit následující opatření, která by mohla přispět ke zkvalitnění předškolní přípravy dětí:

- Podpora komunikace mezi rodiči a školou

Vzhledem k tomu, že většina rodičů je aktivně zapojena do chodu mateřské školy, je důležité udržovat a dále rozvíjet tuto komunikaci, což může být realizováno například skrze pravidelné třídní schůzky, besídky a jiné akce, které umožňují rodičům účastnit se vzdělávacího procesu svých dětí. Důležitá je i širší nabídka workshopů a přednášek pro rodiče zaměřených na podporu přípravy dětí na školní docházku, které mohou zahrnovat i konkrétní tipy a návody, jak podporovat vzdělávání doma.

- Podpora emocionální připravenosti dětí

Výsledky ukazují, že rodiče považují emocionální složky školní úspěšnosti za důležitější než výkonové složky. To znamená, že podle názorů rodičů, by měli učitelé a učitelky mateřské školy klást důraz na podporu emocionální pohody a sebedůvěry dětí, stejně jako na rozvoj jejich sociálních a komunikačních dovedností. K tomu by mohlo dopomoci zahrnutí aktivit podporujících emoční inteligenci a zvládání emocí ve vzdělávacím programu mateřské školy. Mateřská škola může například nabízet programy na rozvoj sebedůvěry, empatie a sociálních dovedností.

- Podpora domácích aktivit

Výsledky také ukazují, že rodiče se doma snaží podporovat vývoj svých dětí, například čtením pohádek a povídaním si o tom, co se jim během dne událo. Mateřská škola by v tomto kontextu mohla poskytnout rodičům další zdroje a nápady na aktivity, které by mohli doma dělat, aby podpořili optimální vývoj svých dětí.

- Podpora řečových dovedností

Výsledky také ukazují, že určitý počet dětí je v péči klinického logopeda. To naznačuje, že řečové dovednosti mohou být oblastí, kterou je třeba v mateřské škole dále rozvíjet. Tomu by mohlo v praxi dopomoci větší zaměření na aktivity, které podporují komunikační dovednosti dětí, včetně komunikace s vrstevníky, učiteli a rodiči.

- Rozšíření nabídky předškolní přípravy

Na základě zjištěných informací lze doporučit i zvýšení dostupnosti předškolní přípravy pro rodiče, kteří projeví zájem, ale nemohou se účastnit z důvodu absencí nabídky. Může jít jak o rozšíření času, ve kterém jsou aktivity nabízeny, nebo i o zavedení zcela nových programů. Za podstatné lze považovat i vytvoření prostoru pro pravidelný dialog a spolupráci mezi učiteli mateřské školy a učiteli prvních tříd, aby byl zajištěn plynulý přechod a úspěšná adaptace dětí na nové školní prostředí.

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce se zabývala názory rodičů na připravenost dětí pro vstup do základní školy. Téma je orientováno na děti v posledním předškolním roce v mateřské škole a jejich přípravu na základní vzdělávání.

První část bakalářské práce se zabývá teoretickým vymezením pojmů z oblasti vzdělávání dětí předškolního věku z hlediska přípravy v mateřské škole, biologického vývoje a také rodinného zázemí, které dítě velmi ovlivňuje.

Druhá praktická část práce měla za cíl popsat názory rodičů na školní připravenost dětí před vstupem do základní školy. Proto byl stanoven výzkumný cíl a výzkumné otázky. Získaná data z dotazníkového šetření byla následně vyhodnocena a předložena.

V samém závěru lze konstatovat, že téma školní připravenosti a zralosti je velmi podstatné, jelikož určuje školní úspěšnost dítěte nejen v první třídě, ale i v dalších ročnících. Rodiče vyjádřili obavu, že pokud se dítě v první třídě setká s neúspěchem, může to negativně ovlivnit jeho další vzdělávací dráhu. Lze tedy konstatovat, že školní připravenosti a zralosti by měla být věnována adekvátní pozornost nejen ze strany odborníků, ale i ze strany rodičů a učitelů a učitelek v mateřské škole.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- Bassok, D et al. (2016). Is Kindergarten the New First Grade? *AERA Open*, 1(4), 1–31. <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/2332858415616358>
- Beaty, J. J. (2017). *Skills for Preschool Teachers*, 10. vydání. Pearson Education, Inc.
- Bednářová, J. et al. (2017). *Školní zralost a její diagnostika*. Dr. Josef Raabe s. r. o.
- Bordalba, M. M. & Bochaca, J. G. (2019). Digital media for family – school communication? Parents' and teachers' beliefs. *Computers & Education*, 132, 44–62. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2019.01.006>
- Dačevová, R., & Němec, J. (2022). Co očekávají rodiče od školy a jak ji vybírají? *Pedagogická orientace*, 32(1), 57–80. <https://doi.org/10.5817/PedOr2022-1-57>
- Dandová, E. et al. (2018). *Školní zralost a odklady školní docházky*. Dr. Josef Raabe s. r. o.
- Franclová, M. (2013). *Zahájení školní docházky*. Grada Publishing, a. s.
- Guzal, N. (2022). Pedagogical – Psychological Aspects of the Formation of Social Consciousness in Preschool Children. *Yosh Tadqiqotchi Jurnal*, 1(5), 40–46. <https://doi.org/10.5281/zenodo.6628433>
- Gregora, M. & Mertin, V. (2020). *Jdeme mezi děti. Co nás čeká v předškolním a školním kolektivu*. Grada Publishing, a. s.
- Helus Z. (2015). *Sociální psychologie pro pedagogy*, (2. přepracované a doplněné vydání). Grada Publishing, a. s.
- Chráška, M. (2016). *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu* (2., aktualizované vydání). Grada.
- Jucovičová, D., & Žáčková, H. (2014). *Je naše dítě zralé na vstup do školy?* Grada Publishing, a.s.
- Kašćák, O., & Betáková, E. (2014). Vzdelávanie a školovanie v ranom veku v sociálne diferencovanej perspektíve matiek. *Sociológia*, 46(1), 5–24. https://sekarl.euba.sk/ar-leu/en/detail-eu_un_cat.1-0183505-Vzdelavanie-a-skolovanie-v-ranom-veku-v-socialne-diferencovanej-perspektive-matiek
- Kořátková, S. (2014). *Dítě a mateřská škola. Co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet* (2. rozšířené a aktualizované vydání). Grada Publishing, a.s.
- Knotová, D. (2014). *Školní poradenství*. Grada Publishing, a.s.
- Majerčíková, J. (2017). Odklady povinné školní docházky v perspektivě učitelek mateřských škol. *Orbis scholae*, 11(1), 9–30. <https://doi.org/10.14712/23363177.2017.14>

- Majerčíková, J., & Rebendová, A. (2017). Edukace v mateřské škole v perspektivě rodičů vysokoškoláků. *e-Pedagogium*, 17(3), 65-77. <https://doi.org/10.5507/epd.2017.037>
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (2021, August 24). *Desatero pro rodiče dětí předškolního věku*. <https://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/desatero-pro-rodice-deti-predskolniho-veku>
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (2021, August 24). *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. <https://www.msmt.cz/file/56051/>
- Otevřelová, H. (2016). *Školní zralost a připravenost*. Portál.
- Pešová, I., & Šamalík, M. (2006). *Poradenská psychologie pro děti a mládež*. Grada.
- Piaget, J., & Inhelderová, B. (2014). *Psychologie dítěte*, 6. vydání. Portál.
- Plevová, I., & Pugnerová, M. (2022). *Dětský výtvarný projev v pedagogické praxi*. Grada Publishing, a.s.
- Pugnerová, M., & Dušková, I. (2019). *Z předškoláka školákem*. Grada Publishing, a. s.
- Průcha, J. et al (2016). *Předškolní dítě a svět vzdělávání. Přehled teorie, praxe a výzkumných poznatků*. Wolters Kluwer ČR, a. s.
- Řezáč, J. (1998). *Sociální psychologie*. Paido.
- Říčan, P. (2014). *Cesta životem: vývojová psychologie*, (3. vydání). Portál.
- Simonová, J. (2015). Postoje rodičů k volbě základní školy. *Studia paedagogica*, 20(3), 69–88. <https://doi.org/10.5817/SP2015-3-5>
- Skutil, M. (2011). *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Portál.
- Splavcová, H. (2019). Podkladová studie. Národní ústav pro vzdělávání.
- Syslová, Z., Borkovcová, I., & Průcha, J (2014). Péče a vzdělávání dětí v raném věku: komparace české a zahraniční situace. Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Šmelová, E. et al. (2016). *Individualizace ve výchově a vzdělávání dětí předškolního věku*. Univerzita Palackého
- Šulová, L. et al. (2014). *Význam domácí přípravy pro začínajícího školáka*. Wolters Kluwer.
- Thorová, K. (2015). *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Portál.
- Vágnerová, M & Lisá, L. (2021). *Vývojová psychologie. Dětství a dospívání*. Karolinum.
- Vágnerová, M. (2005). *Školní poradenská psychologie pro pedagogy*. Karolinum.
- Vlčková, K. (2017). Rozhodování rodičů o odkladu školní docházky v kontextu výběru školy. *Orbis scholae*, 20(11), 31–50. <https://doi.org/10.14712/23363177.2017.16>

Zákon č. 561/2004 Sb., zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (2004). https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=561/2004&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

MŠ	Mateřská škola
ZŠ	Základní škola
Str.	Strana
PPP	Pedagogicko-psychologická poradna
Popř.	Popřípadě
Např.	Například
Cca	Přibližně
Tzn.	To znamená
Tj.	To je

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Zainteresovanost rodičů v chodu MŠ**Chyba! Záložka není definována.**

Tabulka 2 Sebehodnocení znalostí o připravenosti dítěte na školní docházku.....**Chyba! Záložka není definována.**

Tabulka 3 Názor rodičů na připravenost dítěte na vstup do základní školy**Chyba! Záložka není definována.**

Tabulka 4 Co je důležité pro nástup do základní školy...**Chyba! Záložka není definována.**

Tabulka 5 Důležité aspekty pro dítě po nástupu do základní školy**Chyba! Záložka není definována.**

Tabulka 6 Ohodnocení svého dítěte.....**Chyba! Záložka není definována.**

Tabulka 7 Co a jak často rodiče s dětmi dělají**Chyba! Záložka není definována.**

Tabulka 8 Důvěra rodičů v učitelky MŠ v oblasti přípravy dítěte**Chyba! Záložka není definována.**

Tabulka 9 Změna v dovednostech dítěte v souvislosti s docházkou do MŠ**Chyba! Záložka není definována.**

Tabulka 10 Komunikace s učitelem/učitelkou.....**Chyba! Záložka není definována.**

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Filtrační otázka pro rodiče dětí před nástupem do školní docházky **Chyba! Záložka není definována.**

Graf 2 Typ mateřské školy **Chyba! Záložka není definována.**

Graf 3 Četnost docházky do mateřské školy **Chyba! Záložka není definována.**

Graf 4 Velikost obce, kde dítě navštěvuje mateřskou školu **Chyba! Záložka není definována.**

Graf 5 Nejvyšší dosažené vzdělání rodičů..... **Chyba! Záložka není definována.**

Graf 6 Další důležité oblasti pro rozvoj dítěte **Chyba! Záložka není definována.**

Graf 7 Odborná péče **Chyba! Záložka není definována.**

Graf 8 Nabídka předškolní přípravy ze strany MŠ **Chyba! Záložka není definována.**

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

DOTAZNÍK

Vážení rodiče,

máte doma předškoláka?

A jak se mu daří? Těší se do školy, nebo byste byli raději, kdyby dostal odklad?

Co podle vás potřebuje umět pro nástup do školy? Umí ho to mateřská škola naučit? Nebo to je na rodičích?

Pomozte nám zjistit, jak se české mateřské školy starají o předškoláky a jestli je pro dítě poslední předškolní rok důležitý.

V anonymním dotazníku se s námi podělte o svůj pohled na předškolní přípravu.

Vaše odpovědi nám pomohou porozumět tomu, co rodiče a děti potřebují – a tak i ohodnotit význam povinného vzdělávání v mateřské škole pro předškoláky.

Podělte se prosím o svůj názor – a třeba se nám společně povede i něco změnit k lepšímu.

O mně:

Jsem studentkou Univerzity Tomáše Bati a mámou tří dětí. Dotazník je zdrojem informací pro mou bakalářskou práci na téma Názory rodičů na školní připravenost dětí před vstupem do základní školy.

Tento dotazník je určen rodičům předškoláků - dětí, které dosáhnou nejpozději 31.8. 2024 6 let (anebo mají odklad školní docházky). Pečujete o takové dítě?

- a) Ano, moje dítě je předškolák.
- b) Ano, moje dítě je předškolák s odkladem.
- c) Ne, moje dítě je mladší. (Při této odpovědi se dotazník s poděkováním uzavírá.)

Co všechno se Vás ve vztahu k MŠ týká? (možnost více odpovědí)

- a) Školkou se zabývám, chodím na třídní schůzky, konzultace atp.
- b) Dítě do školky pravidelně vodím a/nebo ho vyzvedávám.
- c) Výběr MŠ a zápis byl na mě.
- d) Chodím na besídky a vystoupení dítěte.
- e) Občas dítě vyzvednu, jinak se školkou nemám kontakt.

Kde dítě absolvuje povinný rok předškolní docházky?

- a) Veřejná (státní) MŠ
- b) Soukromá MŠ
- c) Lesní MŠ
- d) Domácí vzdělávání, ale dochází do dětské skupiny (Při této odpovědi se dotazník s poděkováním uzavírá.)
- e) Domácí vzdělávání (Při této odpovědi se dotazník s poděkováním uzavírá.)
- f) Přípravná třída/nultý ročník

Jaká je docházka Vašeho dítěte do mateřské školy?

- a) Pravidelná (3-5 dní týdně)
- b) Nepravidelná (2-3 dny týdně)
- c) Méně než 2x týdně

Jak velká je obec, ve které se školka nachází? Kde dítě absolvuje povinný rok předškolní docházky?

- a) Malá obec, do 3 000 obyvatel
- b) Větší obec/malé město 3 001 – 9 999 obyvatel
- c) Střední město - 10 000 – 25 000 obyvatel
- d) Město nad 25 000 obyvatel

Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- a) Základní vzdělání
- b) Středoškolské vzdělání bez maturity
- c) Středoškolské vzdělání s maturitou
- d) Vyšší odborné vzdělání
- e) Vysokoškolské vzdělání

Víte, co by mělo dítě umět při zápisu do první třídy?

- a) 1 - Ono by mělo umět něco zvláštního?
- b) 2 - Nemám představu, jak by zápis mohl vypadat.
- c) 3 - Nevím přesně, jaké má ZŠ požadavky
- d) 4 - Určitou představu o zápisu mám
- e) 5 - Ano, vím přesně co námi vybraná škola požaduje.

Příprava na nástup do školy

1. Jak je, podle Vašeho názoru, Vaše dítě připraveno na nástup do první třídy?

- a) 1 - Velmi dobře připravené (Klidně by mohlo nastoupit příští týden.)
- b) 2 - Dobře připravené
- c) 3 - Částečně připravené
- d) 4 - Snad je připravené
- e) 5 - Nevím
- f) 6 - Málo připravené
- g) 7 - Asi ještě není připravené
- h) 8 - Zatím není dobře připravené

i) 9 - Vůbec není připravené (Odkladu školní docházky se nevyhneme.)

2. Vyberte, které z následujících vlastností/schopností jsou podle Vás důležité pro úspěšný nástup do 1. třídy.

	1 – Toto je nezbytně nutné.	2 - Důležité, ale ne zásadně.	3 - Toto se může doučit v průběhu 1. třídy.
Samostatnost (tkaničky, hygiena, jídlo...)			
Spolupráce ve skupině dětí			
Disciplína (neutíká od úkolu, překoná nechuť)			
Schopnost komunikovat s vrstevníky a dospělými			
Pohybové dovednosti (běhá, hází, chytá, skáče...)			
Řečové dovednosti (správně vyslovuje, tvoří věty...)			
Zvídavost, zájem o vnější podněty			
Sebedůvěra			
Zvládání emocí			
Schopnost dobře vycházet v kolektivech			

3. V jaké jiné oblasti, která není zmíněna výše, by se podle Vás dítě mělo rozvíjet, aby bylo připravené na nástup do základní školy? (volná odpověď)

4. Představte si své dítě za rok. Co pro Vás je důležité, aby se do té doby stalo?

	1 – Toto je nezbytně nutné.	2 - Důležité, ale ne zásadně.	3 - Toto se může doučit v průběhu 1. třídy.
Dítě je ve škole, nemá (další) odklad školní docházky.			
Dítě má dobré známky.			
Dítě se do školy těší, chodí tam rádo.			

Dítě baví dozvídat se nové věci, plnit úkoly.			
Dítě má ve škole kamarády.			
Dítě nedostává poznámky.			
Dítě je zdravé a veselé, v duševní i fyzické pohodě.			

5. Ohodnořte úroveň svého dítěte v těchto oblastech.

	1 - Vždy nebo skoro vždy.	2 - Jak kdy a jak co.	3 - Málokdy, většinou se to nedaří.
Zapojuje se do činností v mateřské škole.			
Dokončí zadaný úkol.			
Dodržuje dohodnutá pravidla.			
Správně vyslovuje všechny hlásky.			
Dokáže spolupracovat s ostatními dětmi.			
Dokáže vykonávat činnosti samostatně.			
Dobře zvládá odloučení od rodičů.			

6. Co konkrétně a jak často se svými dětmi děláte pro rozvoj připravenosti dítěte předškolního věku?

	1 - každý den	2 - několikrát týdně	3 - 1x týdně	4 - 1x za měsíc nebo méně
Čtení pohádky před spaním				
Zpívání a recitování básničky				
Dítě má domácí povinnosti (úklid hraček, skládání svého prádla, ...)				

Navštěvování kulturních akcí (divadlo, kino)				
Skládání stavebnice, puzzle				
Povídání si o zážitcích z uplynulého dne				
Hraní společenských her (Člověče, nezlob se!, pexeso)				
Prohlížení knih a časopisů				

7. Je Vaše dítě v péči některého z níže uvedených odborníků?

	1 – Ano	2 – Ne
Psycholog		
Speciální pedagog		
Klinický logoped		
Odborník z pedagogicko-psychologické poradny		
Odborník ze speciálně pedagogického centra		

Přípravenost dítěte mateřskou školou

Druhá část dotazníku je zaměřena na otázky rozvoje dítěte v rámci mateřské školy

8. Důvěřujete učitelkám v mateřské škole v tom, že Vaše dítě bude dobře připraveno na vstup do základní školy?

- a) 1 – Ano, plně se na ně spoléhám, je to jejich práce.
- b) 2 – Částečně spoléhám, zároveň zařazuji aktivity doma/mimoškolní.
- c) 3 – Nepřemýšlel/a jsem nad tím.
- d) 4 – Spíše nespolečám, zařazuji i vlastní aktivity.
- e) 5 – Ne, raději dítě připravuji doma/na mimoškolních aktivitách.

9. Cítíte, že díky docházce do MŠ jsou následující dovednosti Vašeho dítěte na vyšší úrovni než před nástupem?

Co dítě v mateřské škole rozvíjí v oblasti zvládnání emocí a umění se přiměřeně chovat v různých situacích?

	1 - rozhodně souhlasím	2 - spíše souhlasím	3 - nemohu rozhodnout	4 - spíše nesouhlasím	5 - rozhodně nesouhlasím

Má zdvořilostní návyky.					
Má schopnost domluvit se, komunikovat a spolupracovat s vrstevníky.					
Respektuje autority (poslechne učitelku).					
Dokáže se odpoutat od rodičů.					
Dokáže přiměřeně reagovat na nové situace.					
Neprosazuje si své názory a přání pláčem, křikem a vztekem.					
Má schopnost domluvit se, komunikovat a spolupracovat s dospělými.					

10. Co by mělo předškolní vzdělávání rozvíjet u dětí předškolního věku?

	1 - rozhodně souhlasím	2 - spíše souhlasím	3 - nemohu rozhodnout	4 - spíše nesouhlasím	5 - rozhodně nesouhlasím
Samostatnost					
Spolupráce ve skupině					
Zvědavost, zájem o vnější podněty					
Disciplína a pozitivní vztah k činnosti					
Schopnost komunikovat s vrstevníky a dospělými					
Jeho osobnost, sebedůvěru, duševní zdraví					

Schopnost dobře vycházet s ostatními v kolektivech					
Pohybové dovednosti, tělesnou zdatnost, zručnost					
Řečové dovednosti					

Třetí okruh otázek je zaměřen na spolupráci s MŠ

11. Jakým způsobem a jak často rozebíráte s učitelem/učitelkou pokroky svého dítěte?

	1 - každý týden nebo častěji	2 - jednou měsíčně	3 - jednou za půl roku	4 - jednou ročně	5 - nerozebírám
Osobní setkání s učitelkou					
Portfolio dítěte					
Rodičovské schůzky					
Konzultace e-mailem					
Telefonická konzultace					
Webový portál					

12. Nabízí Vaše mateřská škola předškolní přípravu? (edukační, grafomotorická příprava)

- a) Nabízí a s dítětem se společně aktivně účastníme.
- b) Nabízí, ale tuto možnost nevyužíváme.
- c) Nenabízí. Kdyby nabízela, určitě bych ji využil/využila.
- d) Nenabízí a nemám o ni zájem.
- e) Nevím o tom.
- f) Příprava je součástí harmonogramu docházky.